

tepav

TEPAV Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu

Sayı 27 | Mayıs 2023

"Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu" Akademik Danışmanlar Projesi kapsamında TEPAV tarafından hazırlanmaktadır ve her ayın son Perşembe günü (resmi tatil olması durumunda izleyen ilk iş günü) proje kapsamında illerdeki Oda ve Borsaların ortak kararıyla belirlenmiş olan Akademik Danışmanlarla paylaşılmaktadır.

İçerik

- Büyüme, Üretim ve Satışlar
- Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi
- İstihdam ve İşsizlik
- Kamu Maliyesi
- Enflasyon
- Kredi ve Mevduat
- Finansal Piyasa Göstergeleri
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler
- Genel Değerlendirme
- Özel Konu: Depremde hasar yönetimi ve öncelikli destek alanlarının belirlenmesi

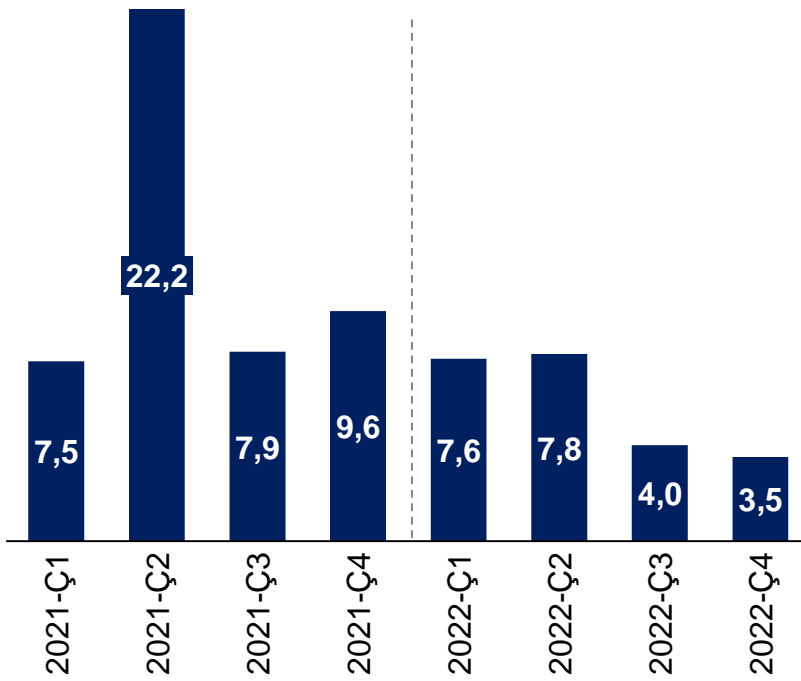
Büyüme, Üretim ve Satışlar

- Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)
  - GSYİH büyümesi
  - Üretim, harcama ve gelir yönünden katkılar
- Üretim ve satışlar
  - Sanayi Üretim Endeksi (SÜE)
  - Perakende Satış Hacim Endeksi
- Öncü göstergeler
- Ekonomik Güven Endeksi
- Büyüme Tahminleri

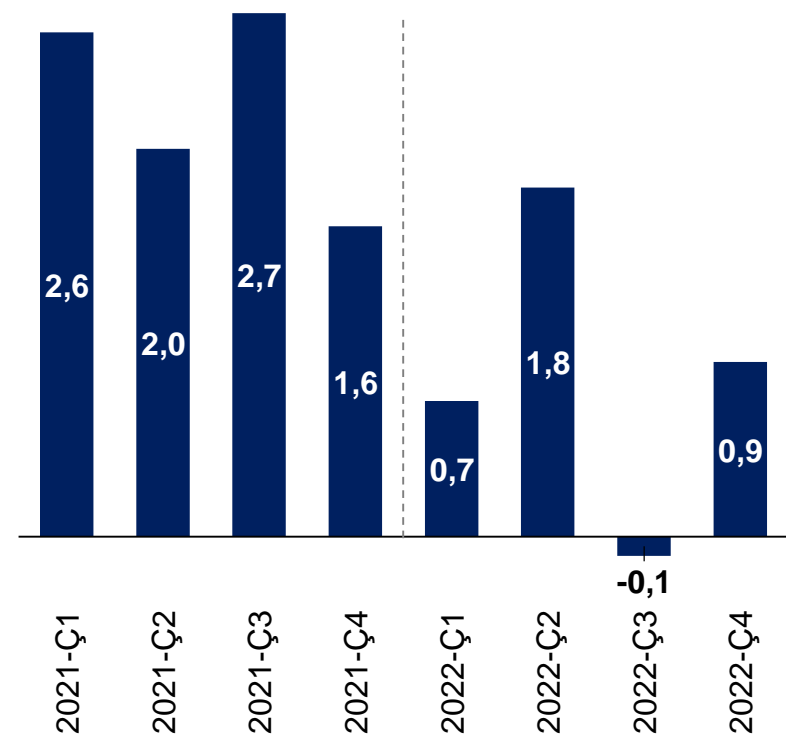
Yılın dördüncü çeyreğinde milli gelir %3,5 büyümeye kaydetmiştir, 2022 yılı büyümeye oranı %5,6'dır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış endeks büyümeye eğiliminin güçlendiğine işaret etmektedir.

GSYİH büyüme hızı (%) 2021 Ç1 – 2022 Ç4

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim

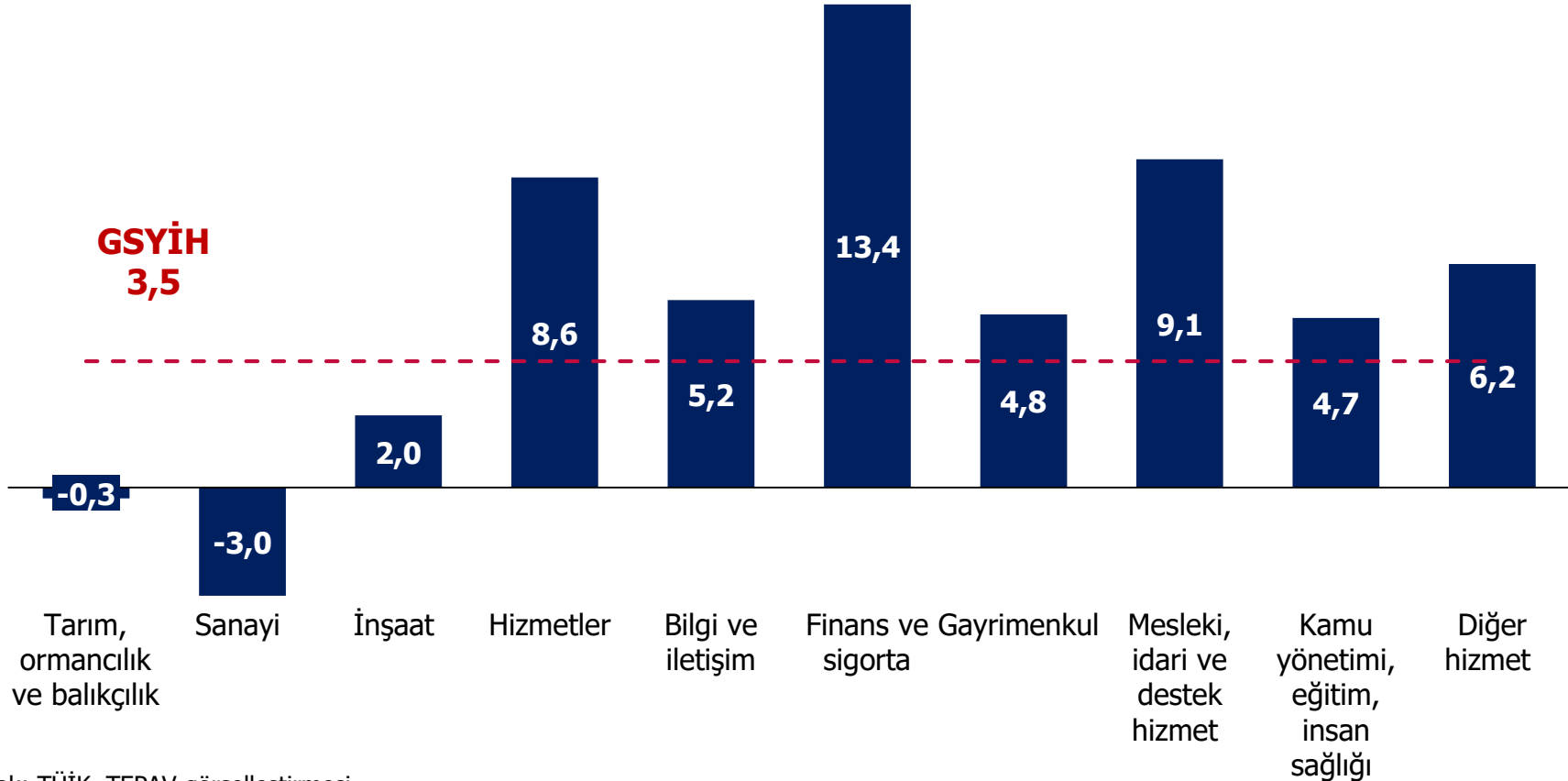

Bir önceki çeyreğe göre değişim (mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış)

Finans ve hizmetler büyümeyi sürükleyen ana sektörlerdir.

Son çeyrekte tarım ve sanayi sektörleri daralırken, inşaat sektöründe toparlanma gözlenmiştir.

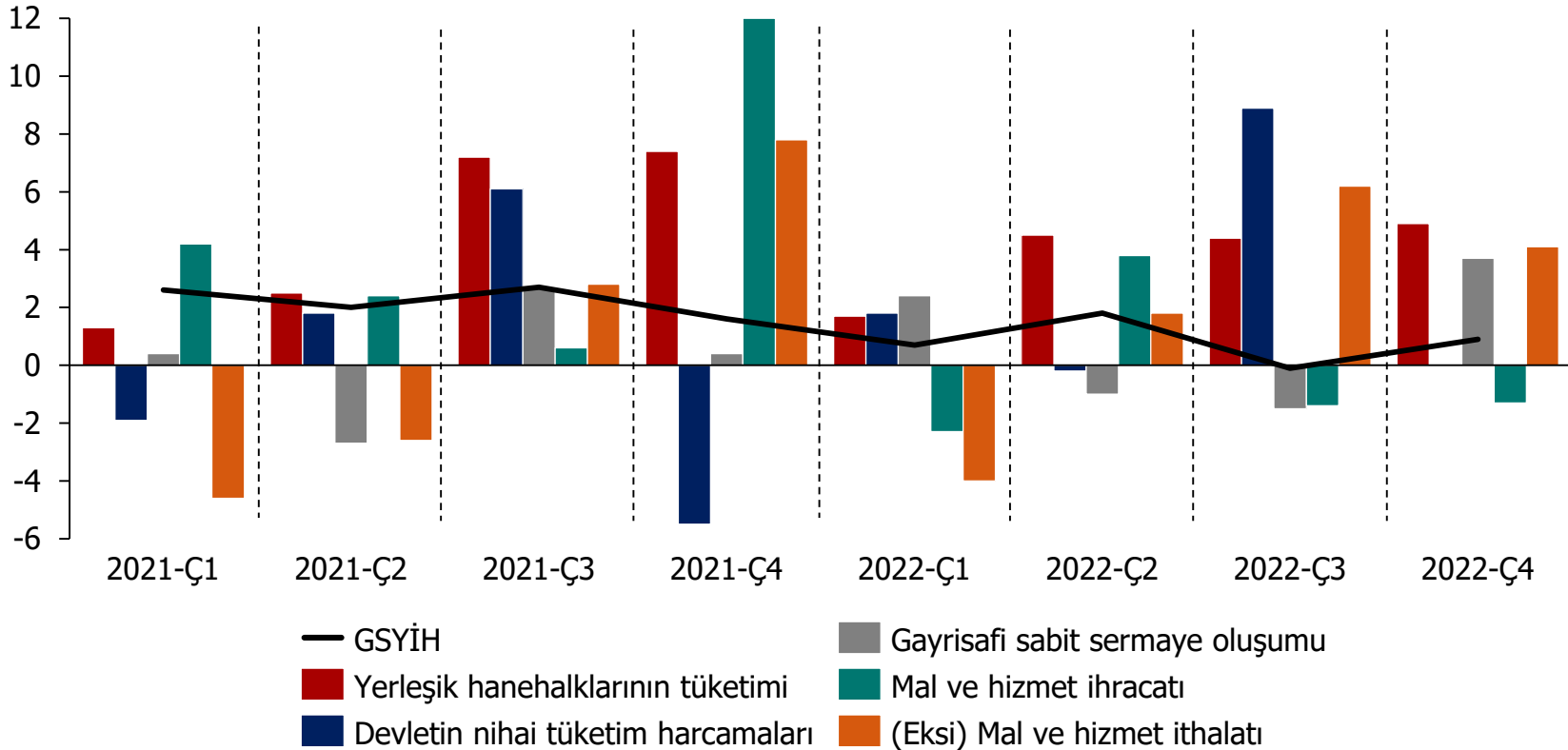
GSYİH iktisadi faaliyet kolları (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranı, %) 2022 Ç4

Harcama tarafında ise tüketim ve yatırım harcamaları büyümeyi yukarı çekmektedir.

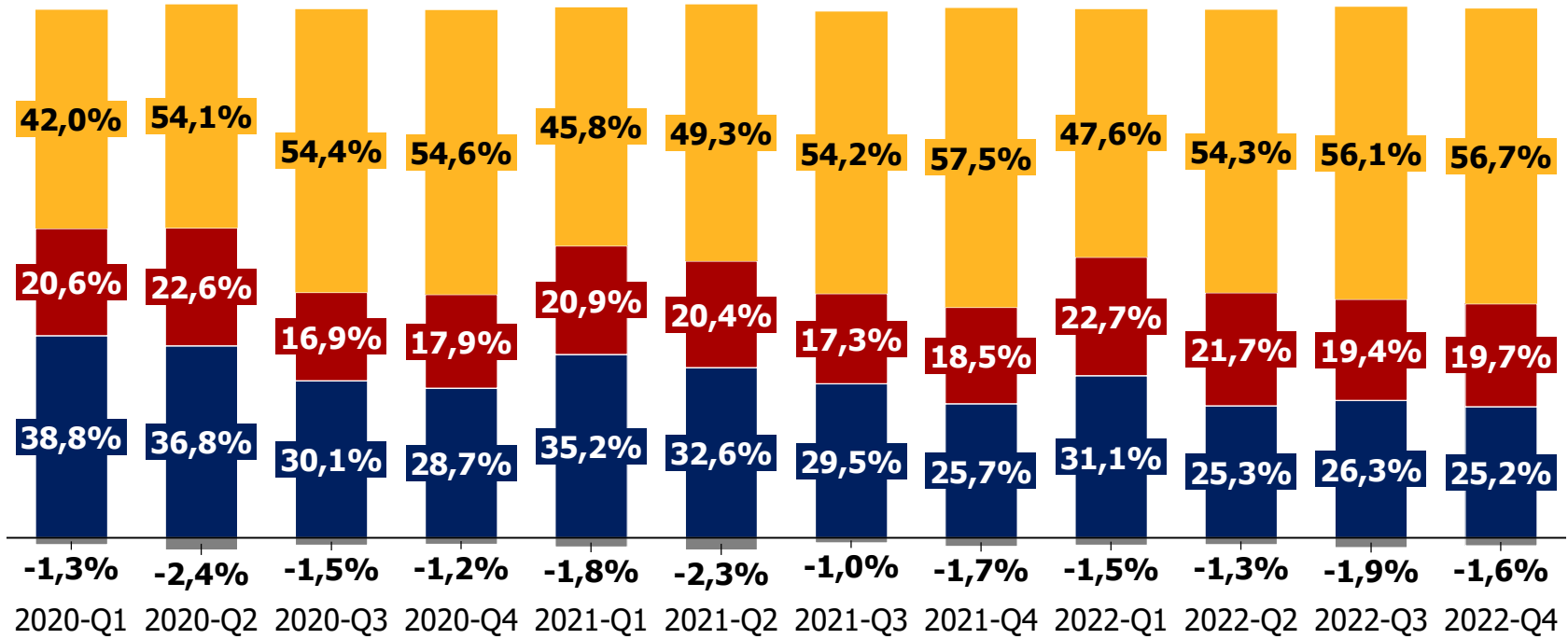
Net dış talep ve stok azalışı büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

GSYİH harcama yöntemiyle bileşenler (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim, %) 2021 Ç1 – 2022 Ç4

İşgücü ödemelerinin milli gelir içindeki payı önemli oranda gerilemiştir.
İşgücü ödemelerinin payı 2020'nin ilk çeyreğinden bu yana 13,6 puan gerilerken, net işletme artışı/karma gelirin payı 14,7 puan artmıştır.

GSYİH gelir yöntemiyle bileşenler (GSYİH içindeki pay, %) 2020 Ç1 – 2022 Ç4

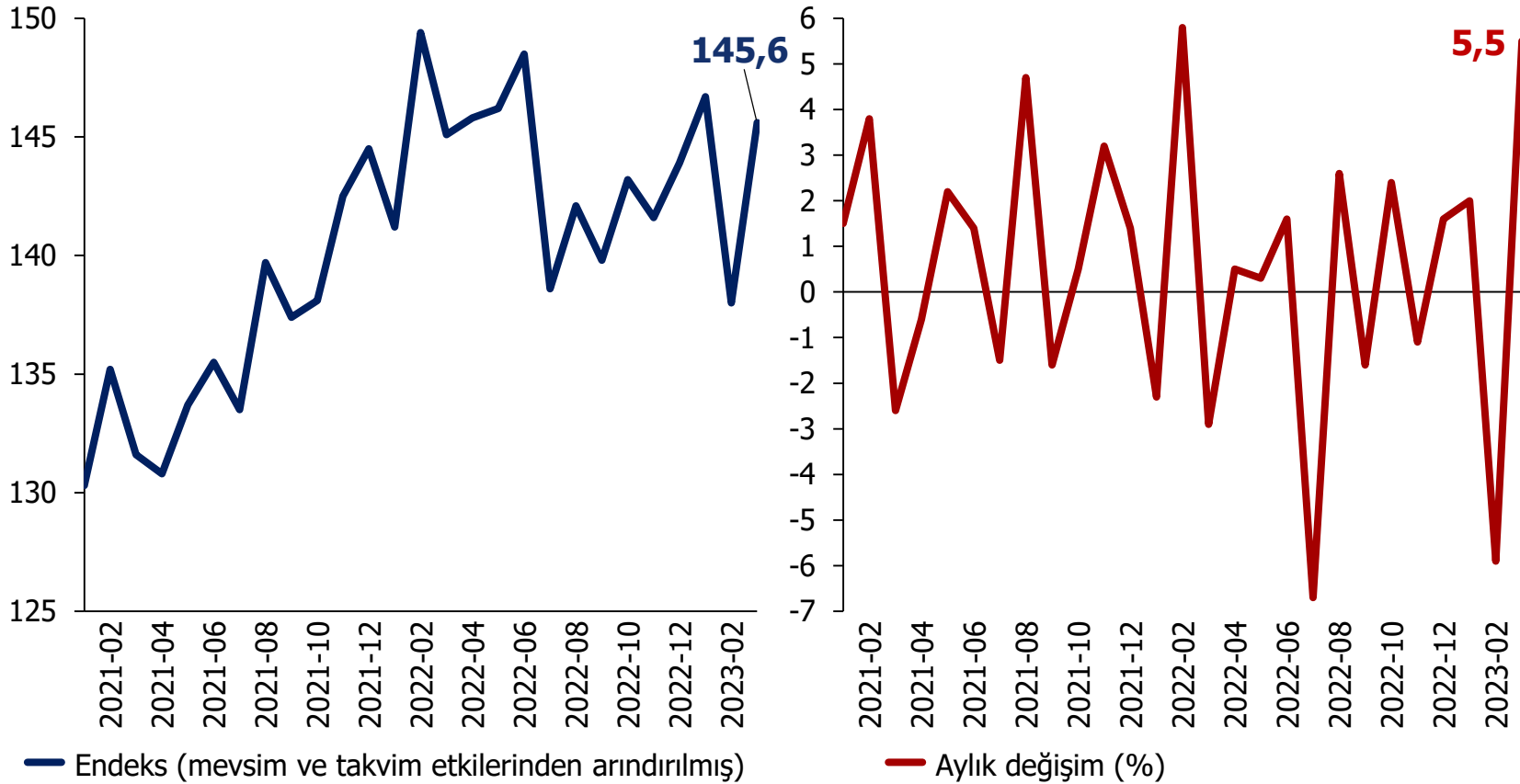

■ Net işletme artışı/Karma gelir
 ■ İşgücü ödemeleri
 ■ Sabit sermaye tüketimi
 ■ Üretim üzerindeki net vergiler

Sanayi üretiminde deprem nedeniyle yaşanan düşüş büyük ölçüde telafi edilmiştir.

Sanayi Üretim Endeksi (SÜE), Mart ayında bir önceki aya göre %5,5 oranında yükselmiştir.

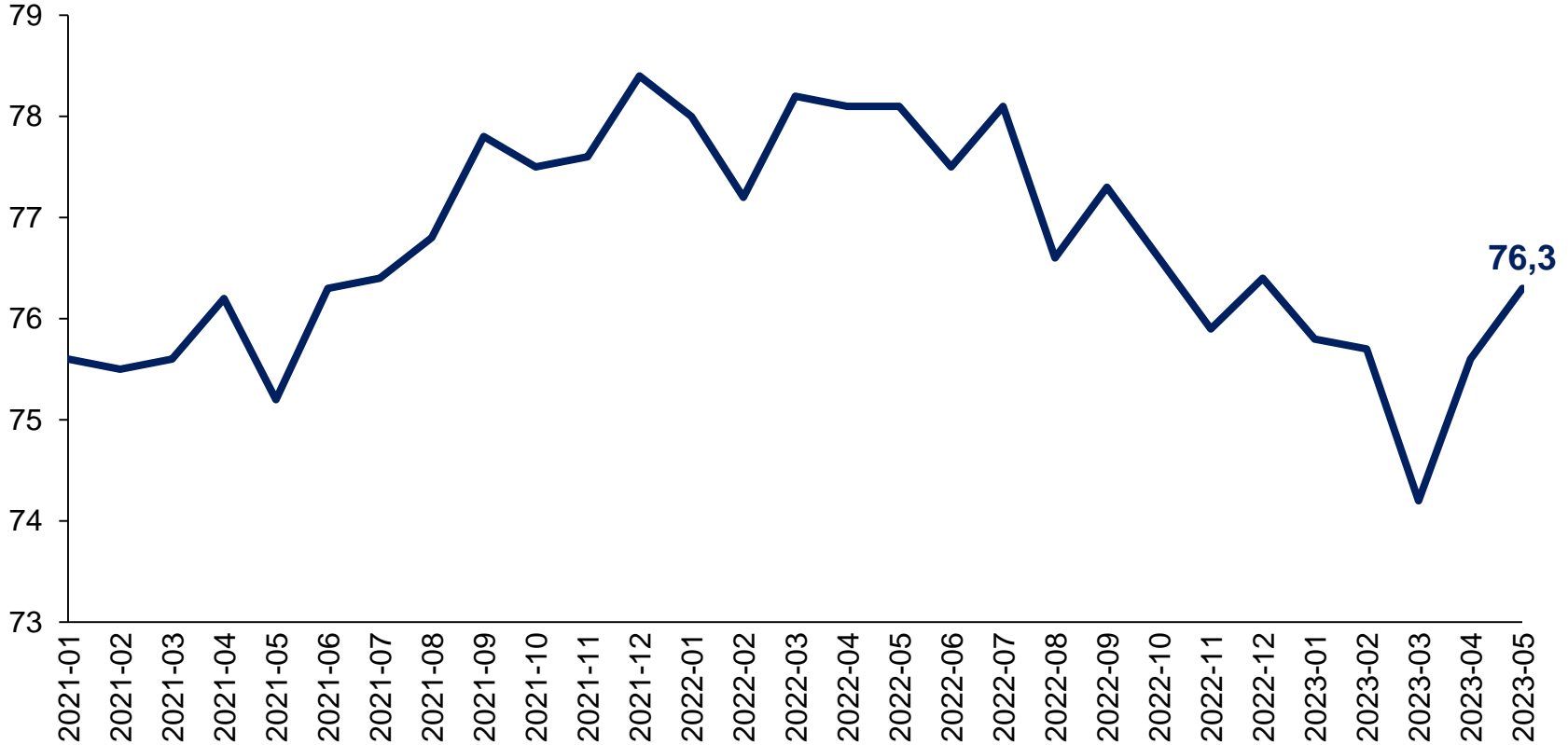
Sanayi Üretim Endeksi (Ocak 2021 – Mart 2023)

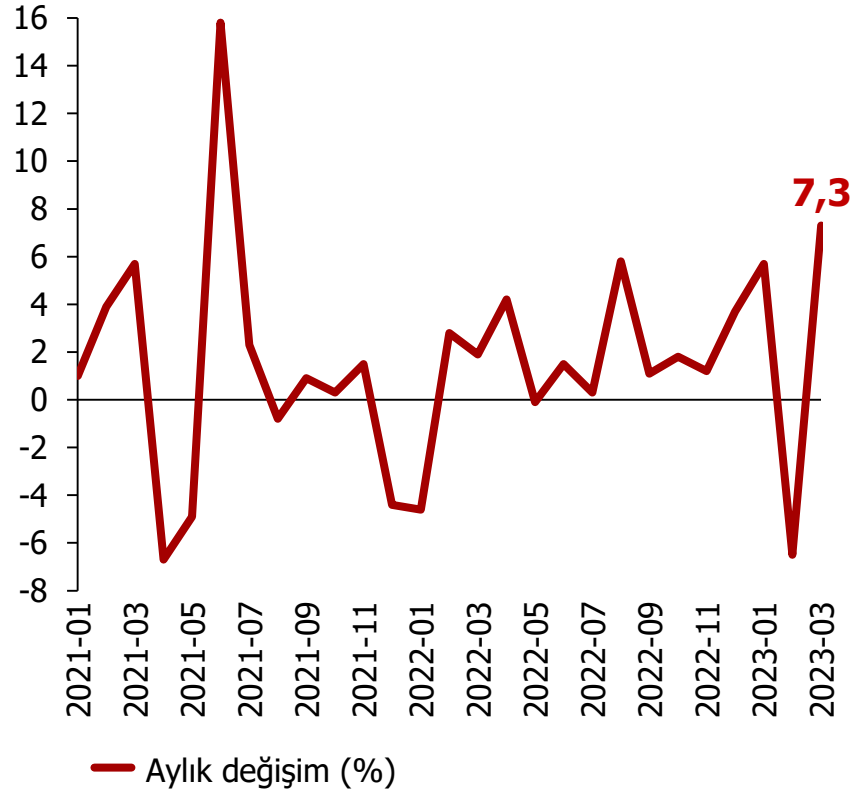
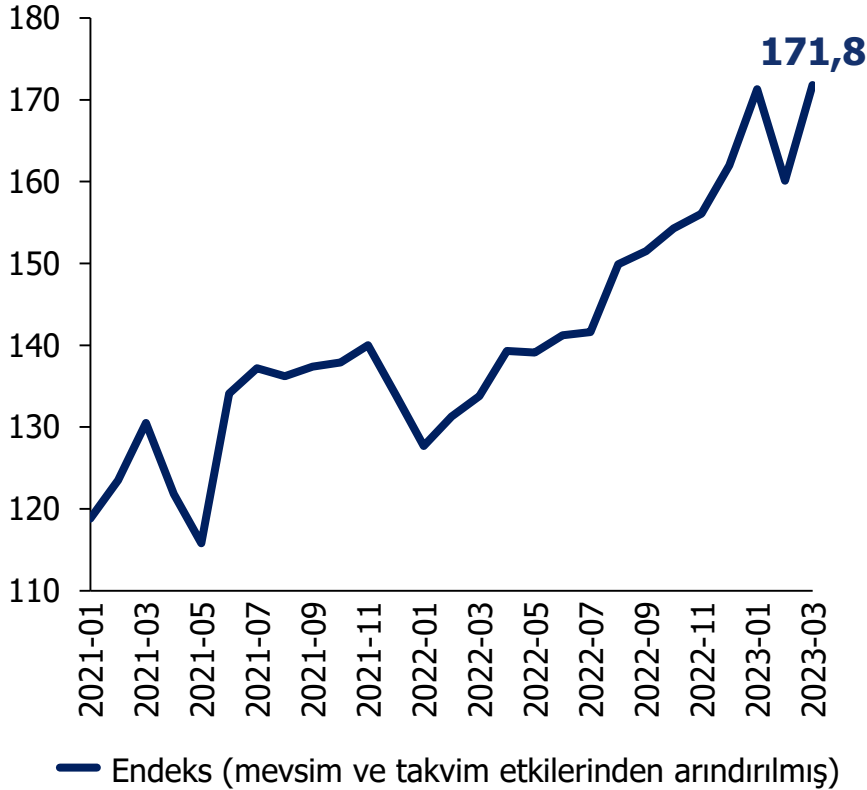
Mayıs ayında imalat sanayinde Kapasite Kullanım Oranı (KKO) artmıştır.
KKO, Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,9 artarak %76,3 oranında gerçekleşmiştir.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (mevsim etkilerinden arındırılmış) Ocak 2021 – Mayıs 2023

Perakende satışlarda depremde yaşanan düşüş Mart ayında telafi edilmiştir.
Perakende Satış Hacim Endeksi, Mart ayında bir önceki aya göre %7,3 artmıştır.

Perakende satış hacmi (Ocak 2021 – Mart 2023)

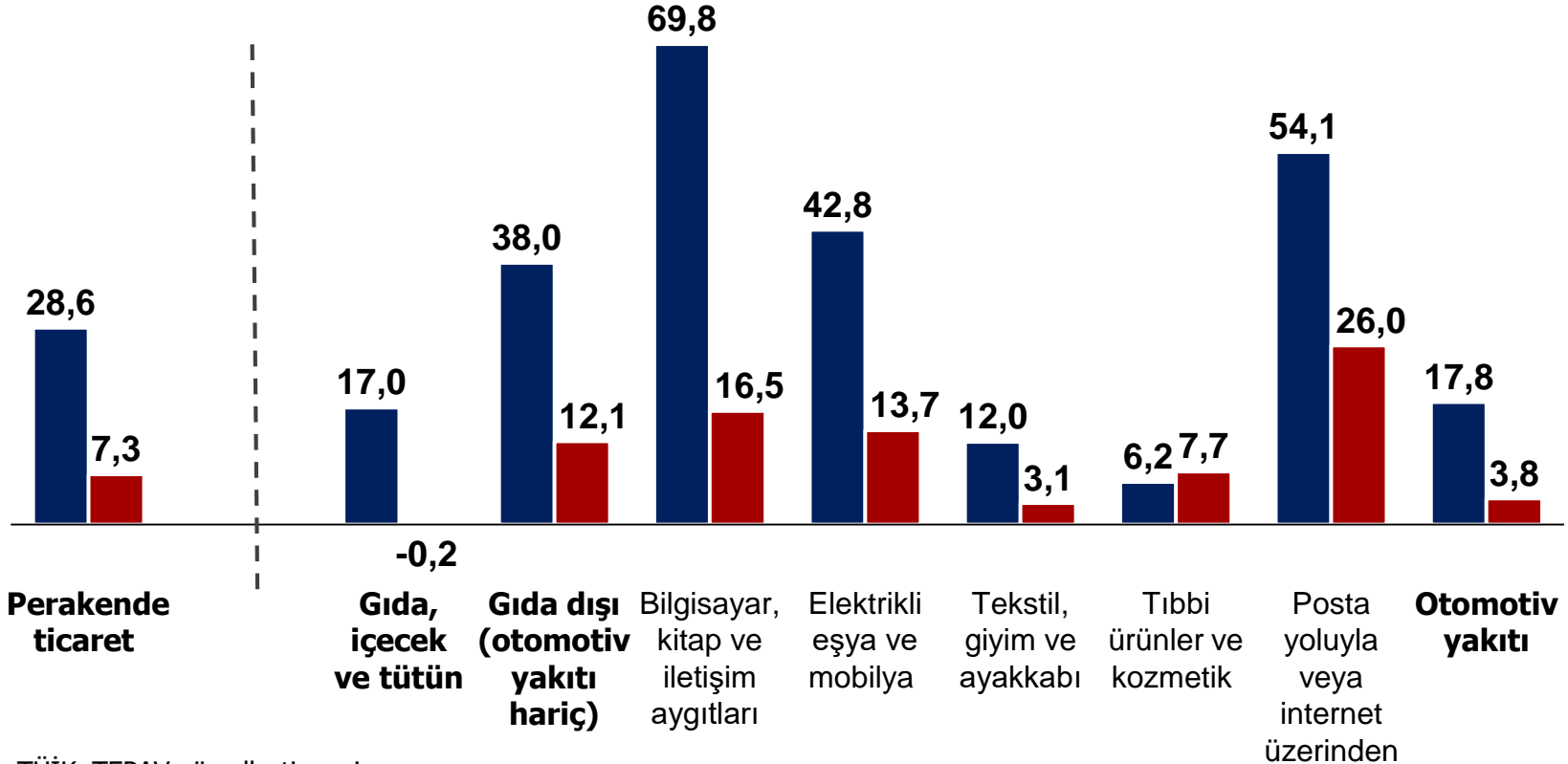
Gıda dışı harcamalar (otomotiv yakıtı hariç) artışların temel kaynağını oluşturmaktadır.

Bilgisayar ve iletişim araçları geçen aya kıyasla satışı en hızlı artan sektördür.

Sektörlere göre perakende satış hacmi (Mart 2023)

■ Yıllık değişim (takvim etkisinden arındırılmış, %)

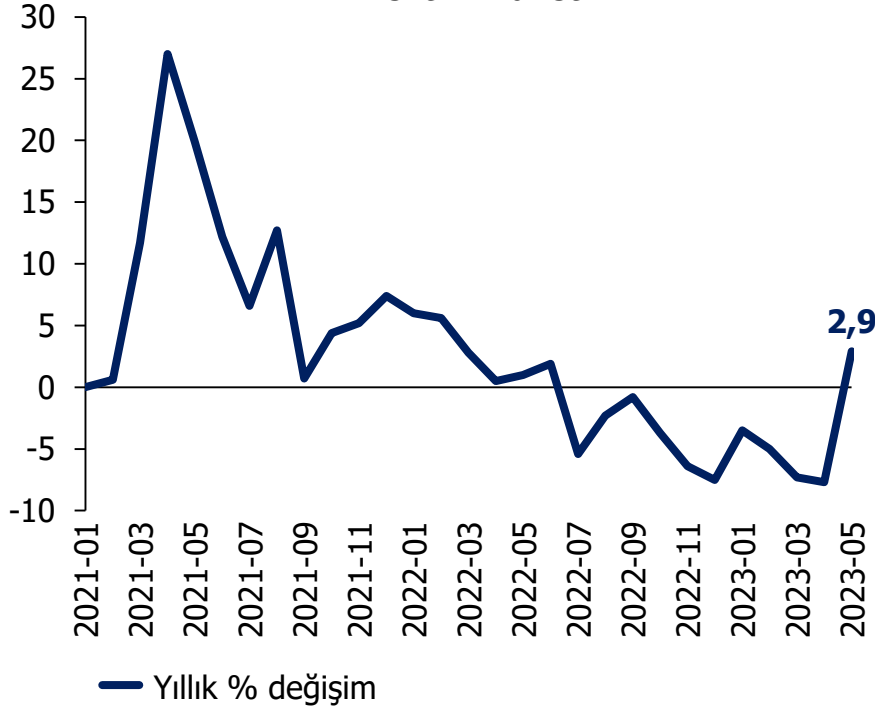
■ Aylık değişim (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, %)

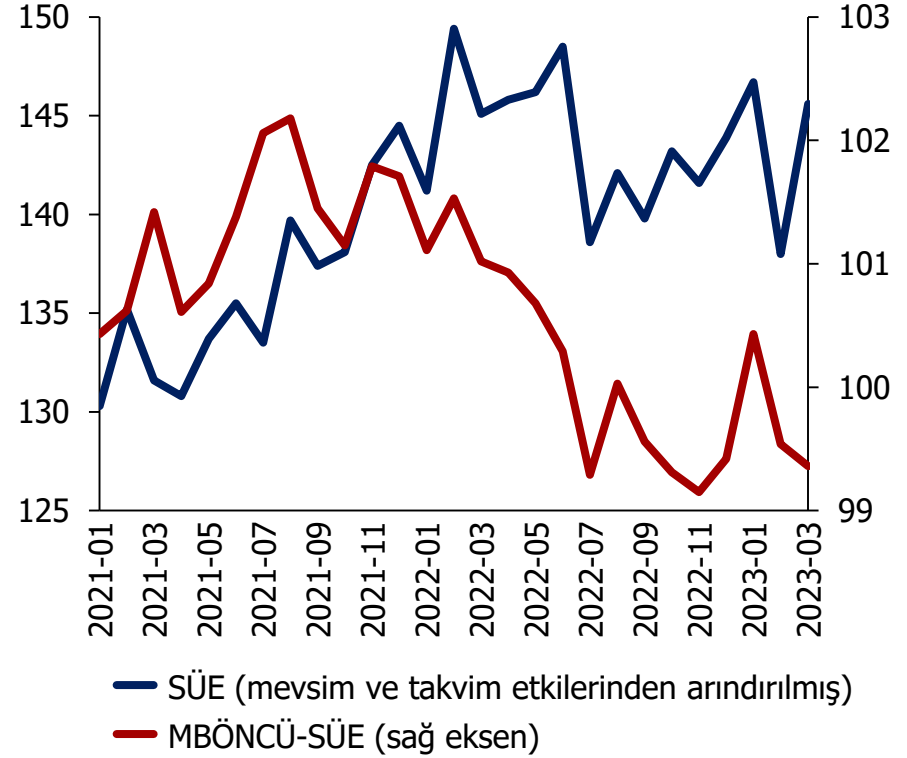
İkinci çeyreğe ait diğer öncü göstergeler toplanmaya işaret etmektedir.
Temmuz 2022'den beri gerileyen elektrik tüketimi artışa dönmüştür.

Öncü Göstergeler (Ocak 2021 – Mart / Mayıs 2023*)

Elektrik Tüketimi

Bileşik Öncü Göstergeler Endeksi (MBÖNCÜ-SÜE)**

Kaynak: TCMB, TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

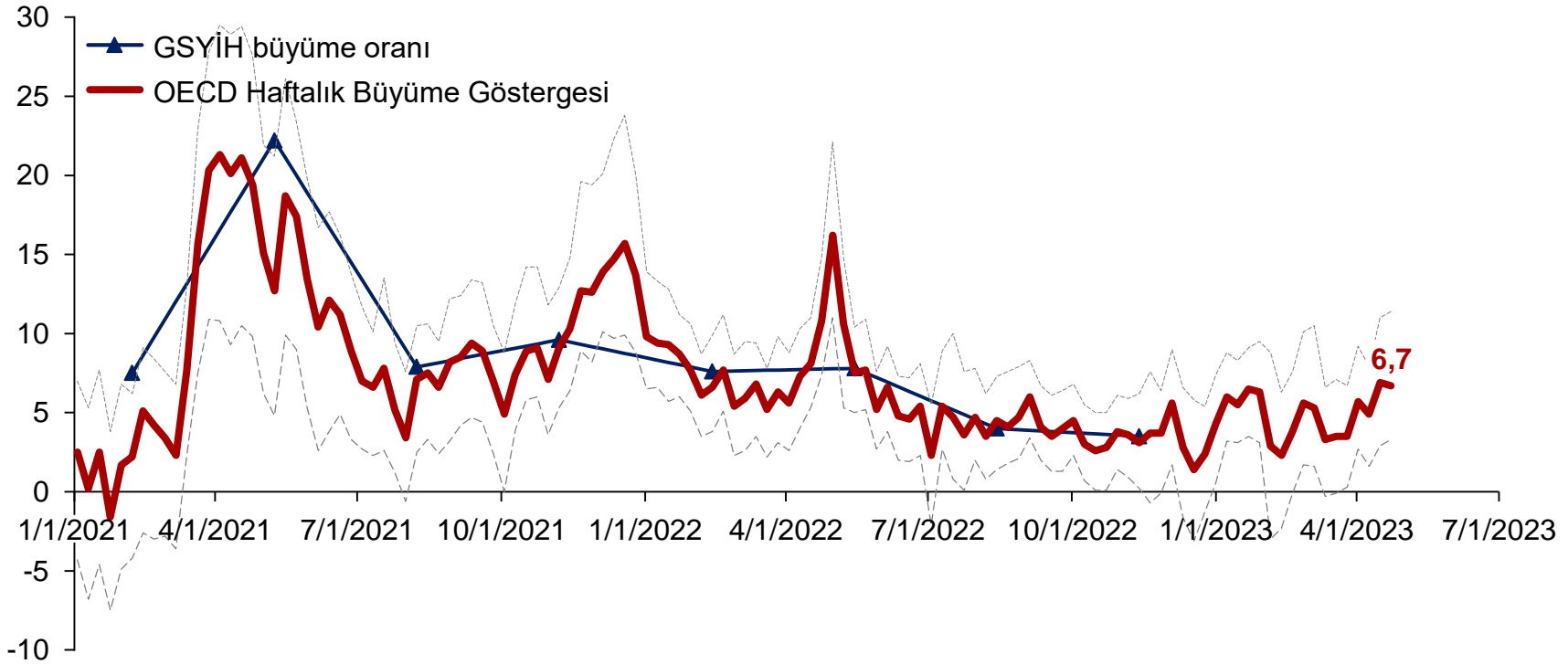
* MBÖNCÜ-SÜE Mart ayı, elektrik tüketimi ise 21 Mayıs 2023 tarihi itibarıdır.

** MBÖNCÜ-SÜE'yi oluşturan göstergeler: Elektrik üretim miktarı, satış miktarı ile ağırlıklandırılmış hazine ihalesi faiz oranı, ara malları ithalatı, TCMB İktisadi Yönelim Anketi - mamul mal stok miktarı ile ilgili soru, toplam istihdam miktarı ile ilgili soru, iç piyasadan alınan yeni siparişlerin miktarı ile ilgili soru ve ihracat piyasalarından alınan yeni sipariş miktarı ile ilgili soru

Yüksek frekanslı verilere dayalı büyüme göstergesi de Şubat ayı sonrasında toparlanmaya işaret etmektedir.

OECD Haftalık Büyüme Göstergesi, 23-29 Nisan haftasında %6,7 olarak hesaplanmıştır.

OECD Haftalık Büyüme Göstergesi* (OECD Weekly Tracker, %) 3 Ocak 2021 – 29 Nisan 2023

Kaynak: OECD, TEPAV görselleştirmesi

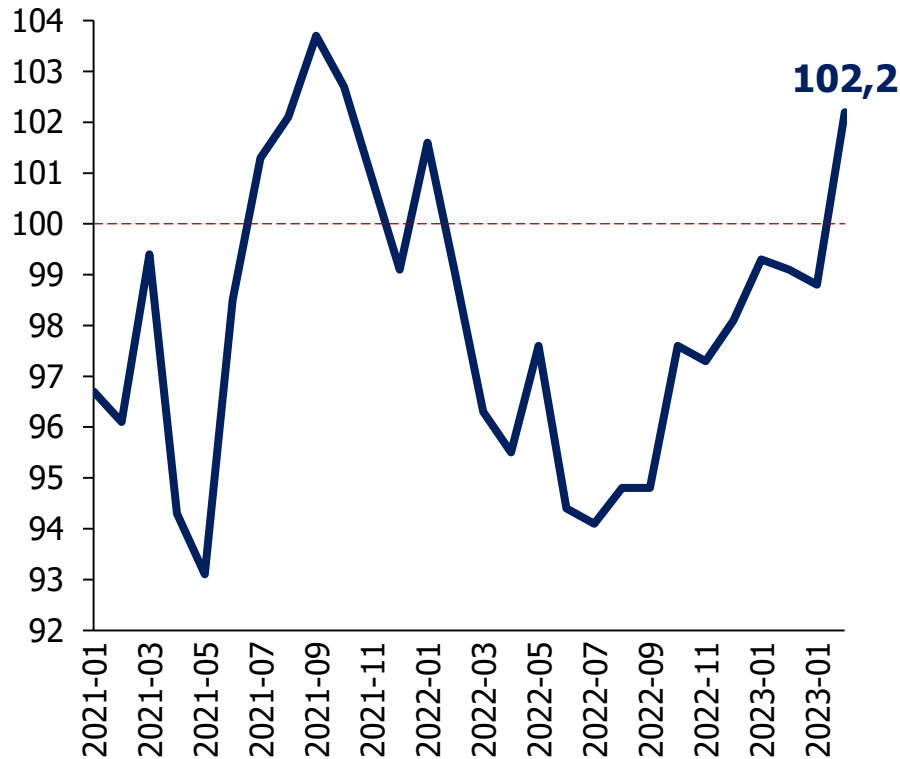
* OECD Haftalık Büyüme Göstergesi, makine öğrenmesi ve Google eğilim verilerini kullanarak ekonomik faaliyetin gerçek zamanlı, yüksek frekanslı ölçümüdür. Tüketim, işgücü piyasaları, konut, ticaret, endüstriyel faaliyetler ve ekonomik belirsizlikle ilgili arama davranışı hakkındaki bilgileri derlemektedir. OECD ve G20 ülkelerini kapsayan 46 ülke için üretilmekte ve yayınlanmaktadır. Alt ve üst bantlar yüzde 95 güven aralığını temsil etmektedir.

Ekonomik Güven Endeksi Nisan ayında %3,5 oranında artarak 102,2 değerini almıştır.

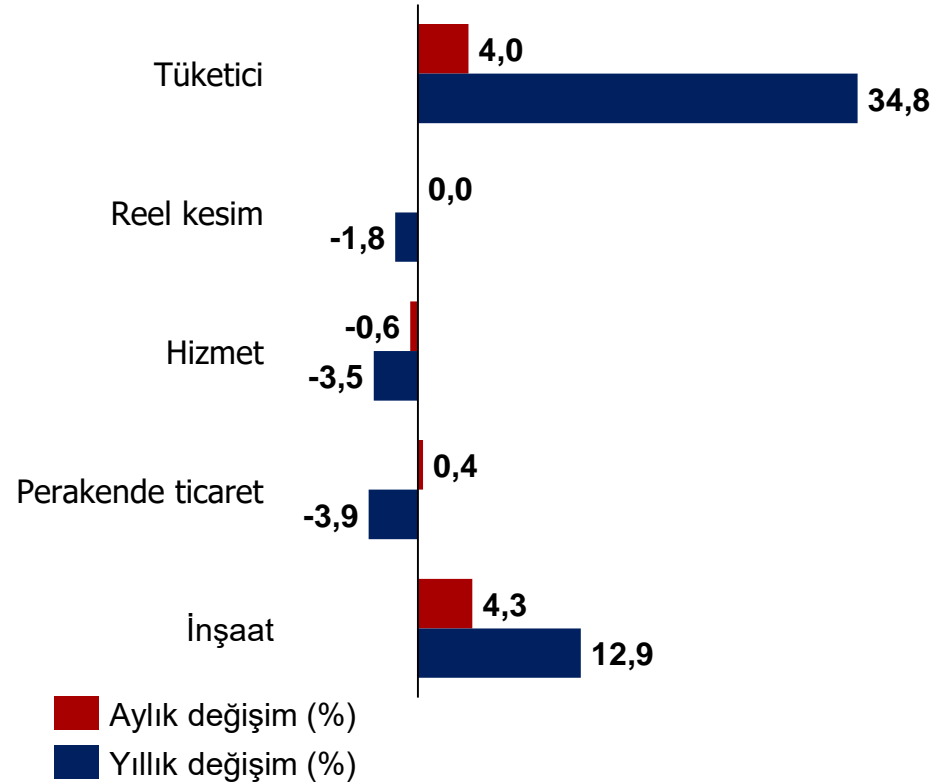
Ekonomik Güven Endeksindeki yükseliş tüketici ve inşaat sektörleri kaynaklıdır.

Ekonomik Güven Endeksi (mevsim etkisinden arındırılmış)

Ekonomik Güven Endeksi (Ocak 2021-Nisan 2023)*

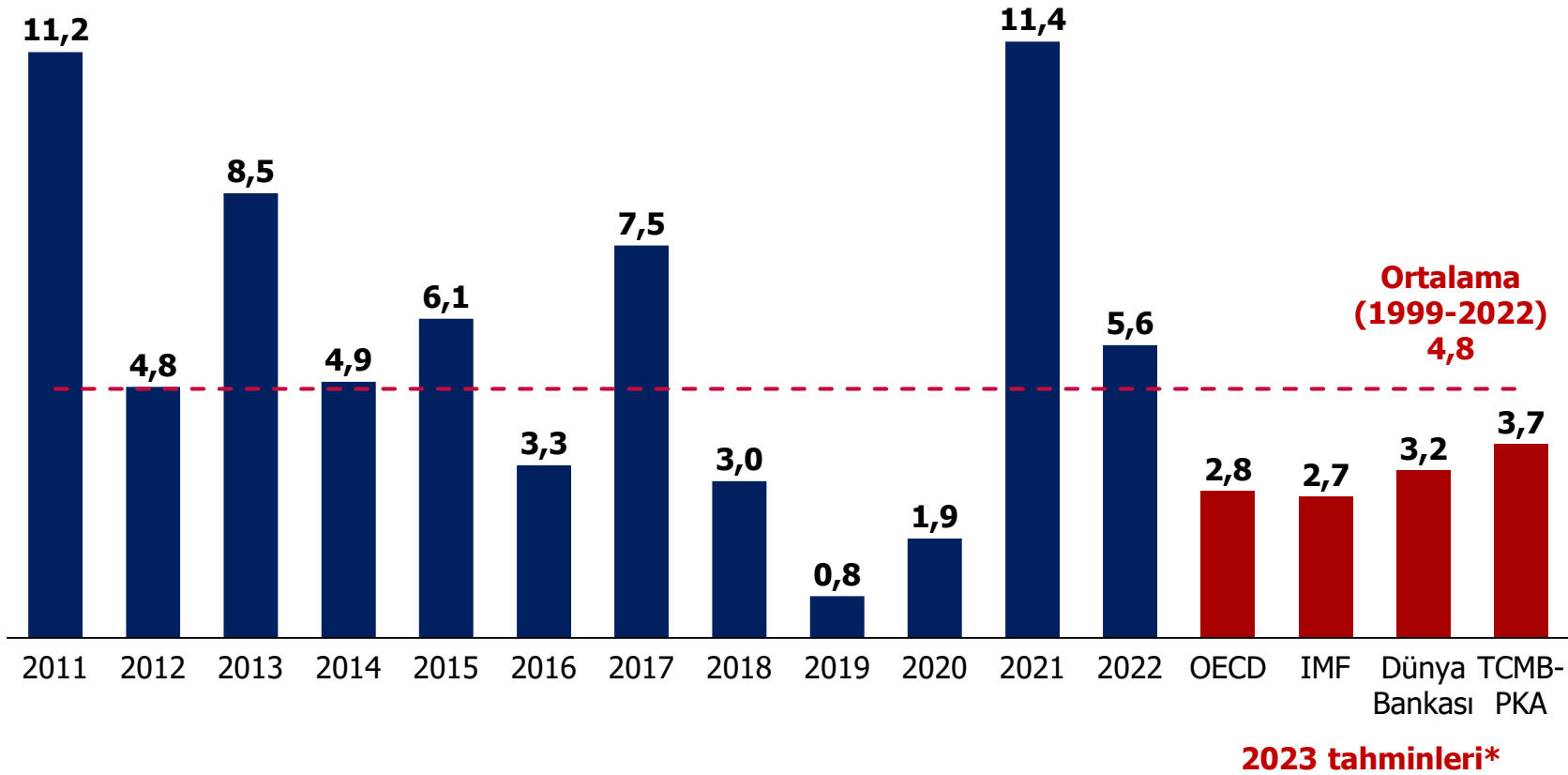
Sektörel Güven Endeksleri (Mayıs 2023)

Büyüme tahminleri 2023 yılı için %2,7 - 3,7 aralığındadır.

Mayıs ayı TCMB Piyasa Katılımcıları Anketinde büyüme beklentisi %3,5'ten %3,7'ye yükselmiştir.

GSYİH büyüme oranları (%) 2011 – 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Nisan 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Mart 2023 Ekonomik Görünüm Ara Raporu, Dünya Bankası – Nisan 2023 Avrupa ve Orta Asya Ekonomik Güncelleme Raporu ve TCMB Mayıs 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi (PKA) verileridir.

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

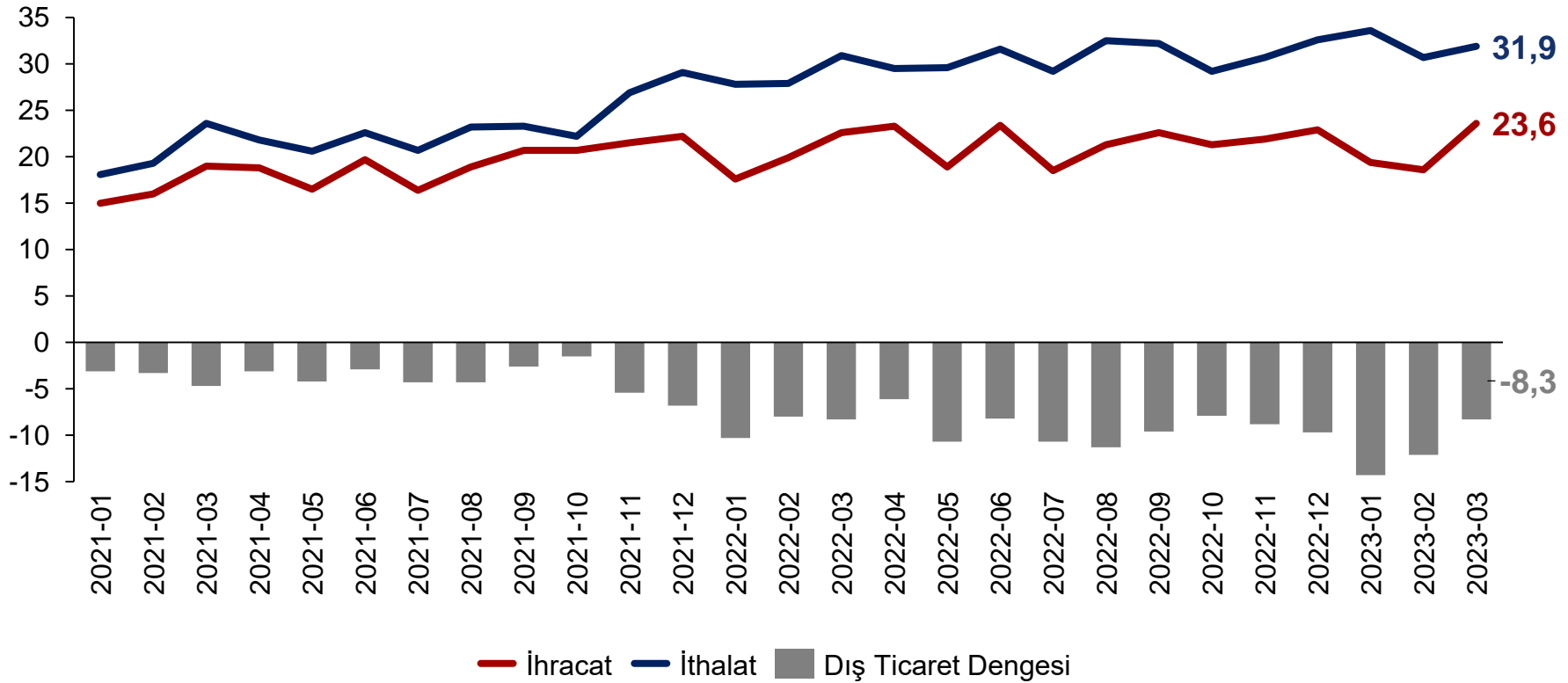
- Dış ticaret
  - İhracat ve ithalat
  - Karşılama oranı
  - Turizm
- Cari denge ve finansmanı
  - Cari işlemler dengesi
  - Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri
- Merkez Bankası rezervleri
- Cari denge tahminleri

Mart ayında ihracat %4,4, ithalat %3,4 artmıştır.

Dış ticaret açığı ise %0,9 artarak 8,3 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

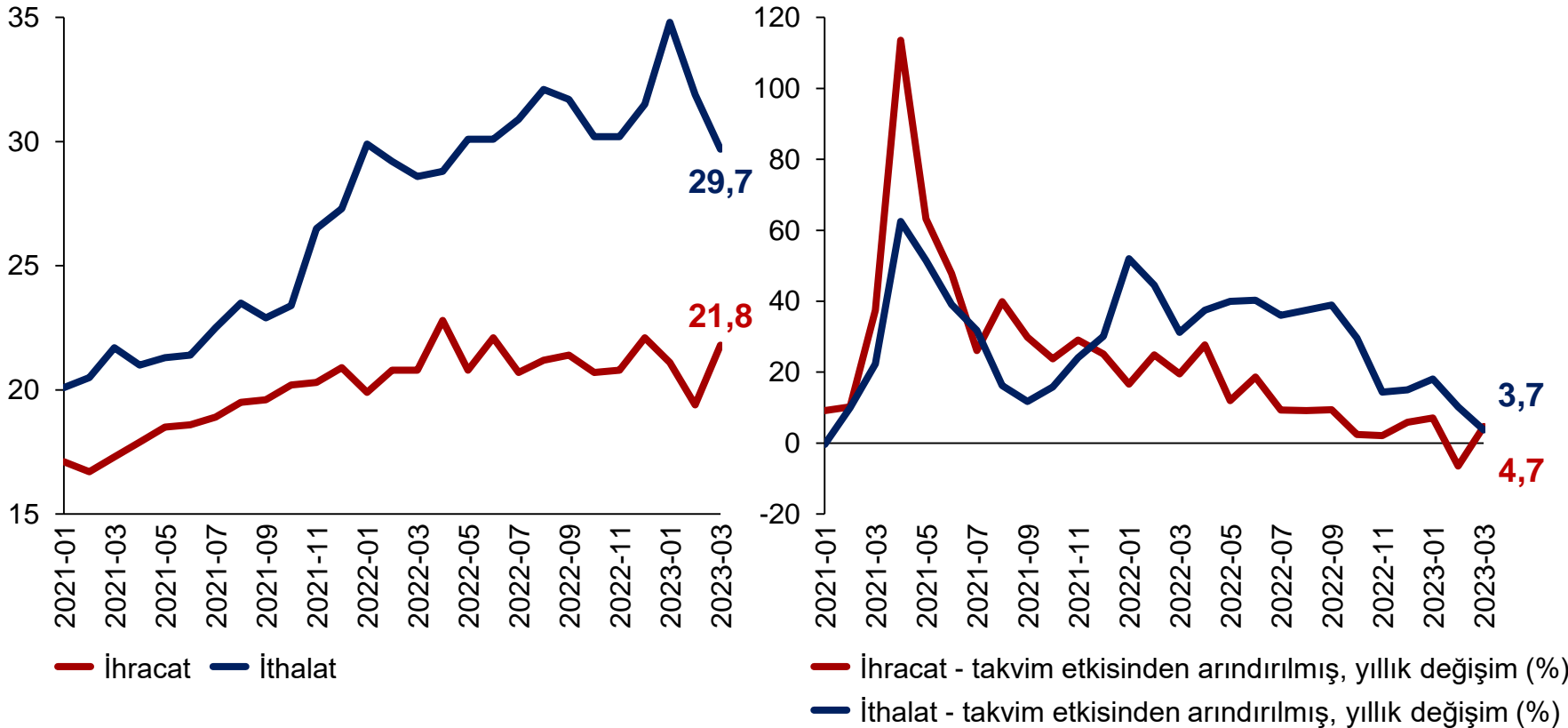
İhracat, ithalat ve dış ticaret dengesi (milyar dolar) Ocak 2021 – Mart 2023

2022 yılı başından beri ilk kez ihracatın yıllık artışı ithalatı geçmiştir.

Mart ayı itibarıyla yıllık olarak ithalatta %3,7, ihracatta ise %4,7 artış gerçekleşmiştir.

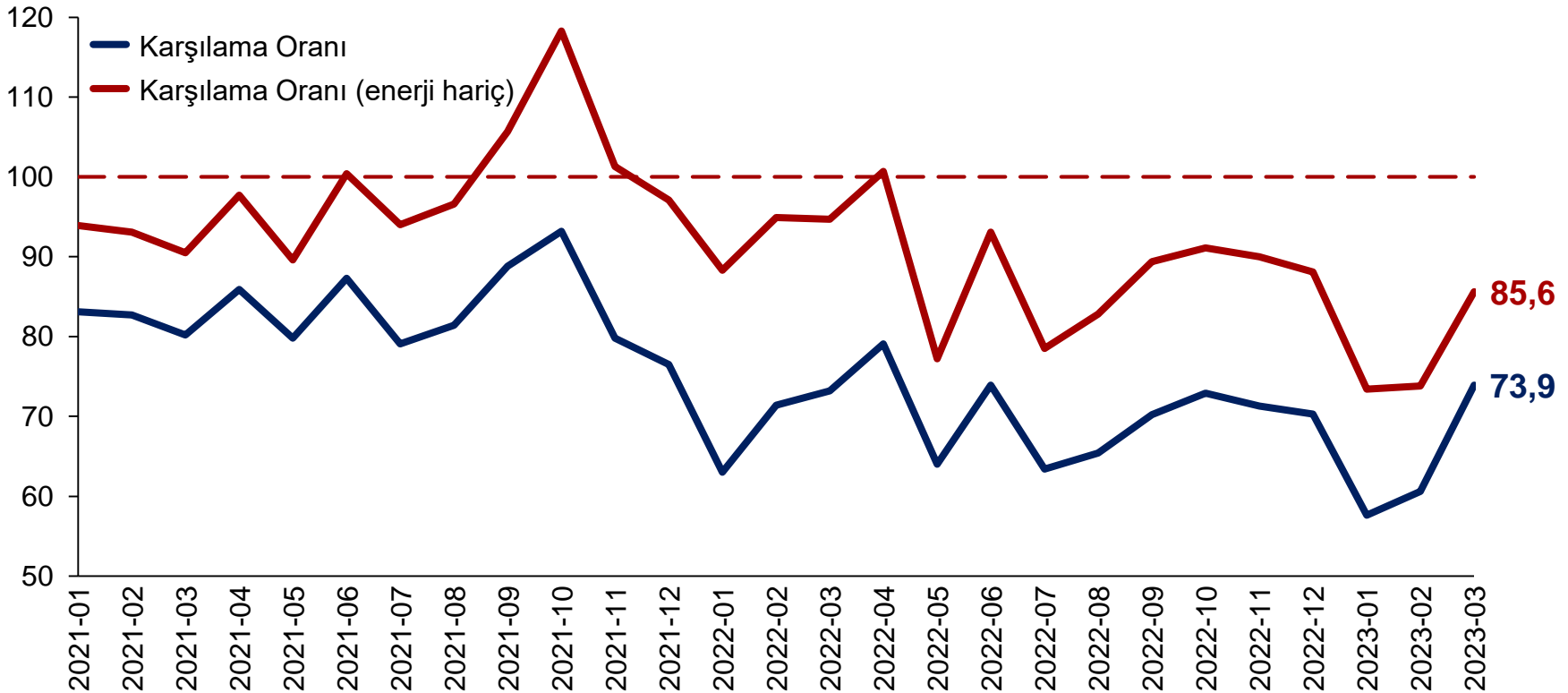
İhracat ve ithalat (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, milyar dolar ve %) Ocak 2021 – Mart 2023

İhracatın ithalatı karşılama oranı yükselmektedir.

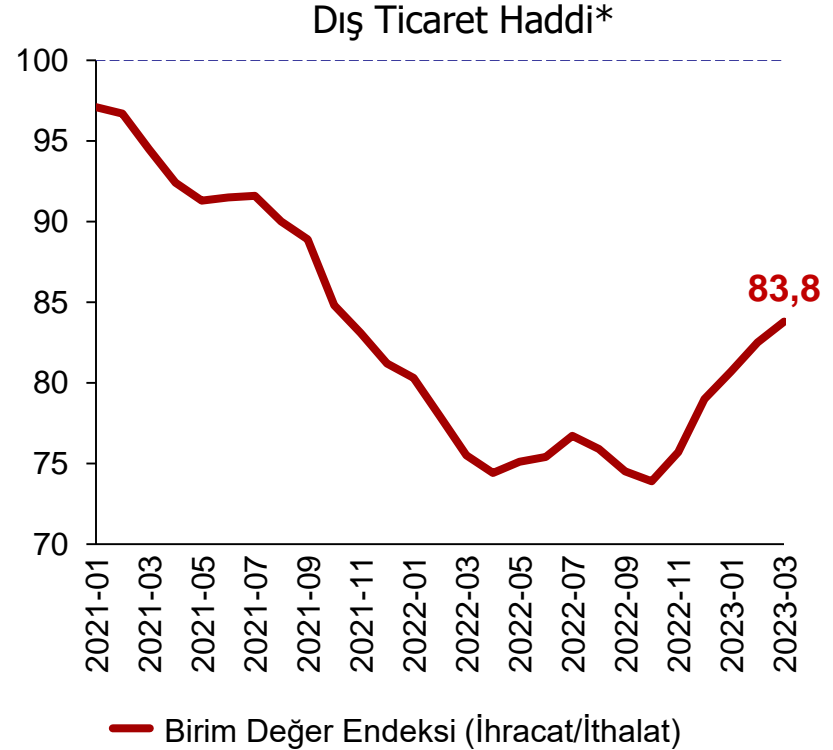
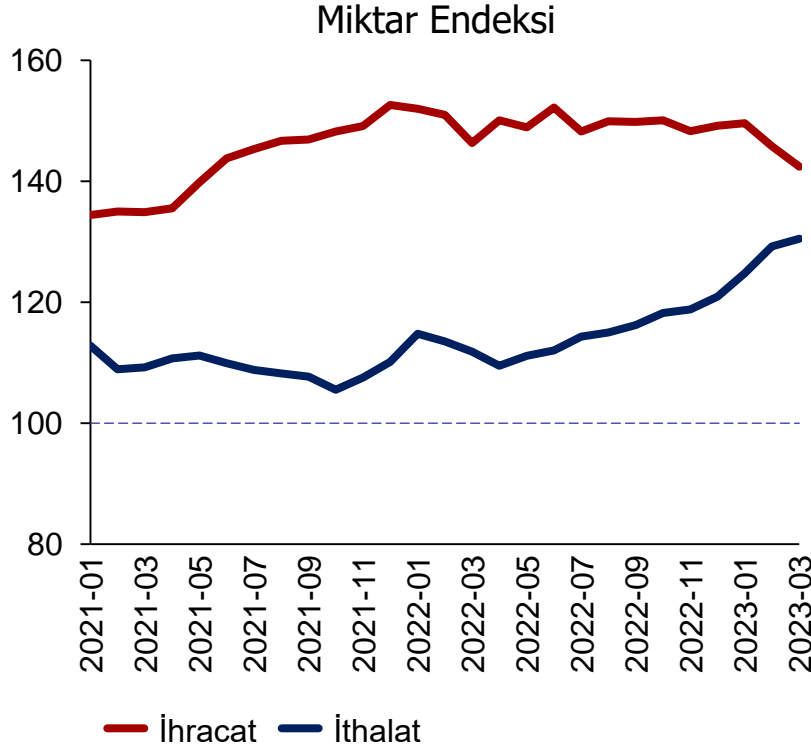
Mart ayı itibarıyla enerji hariç kalemlerde karşılama oranı %85,6'dır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı (%) Ocak 2021 – Mart 2023

Miktar olarak ihracat düşerken, ithalat artmaktadır.
Dış ticaret haddi ise yükseliş eğilimindedir.

**Dış ticaret endeksleri (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, 3 aylık hareketli ortalama)
Ocak 2021 – Mart 2023**

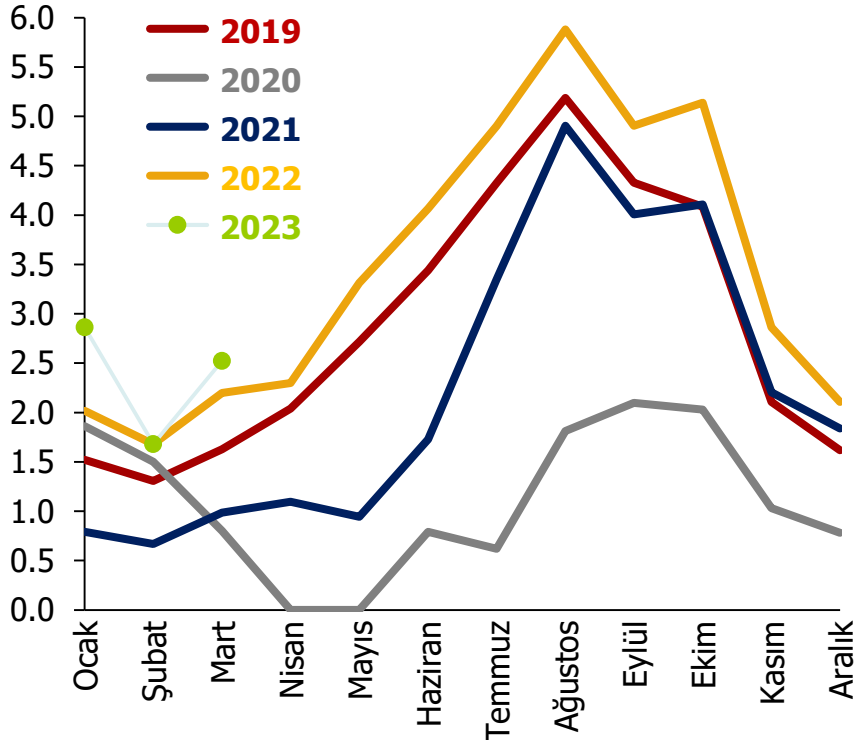

Ocak-Mart döneminde turizm gelirleri bir önceki yılın %27,9 üzerinde gerçekleşmiştir.

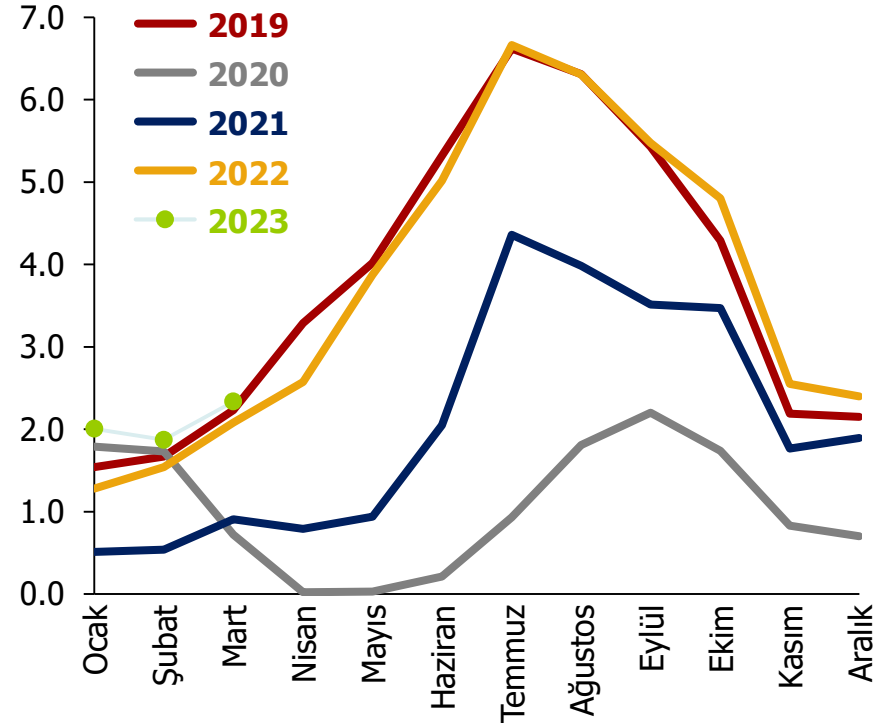
Yabancı ziyaretçi sayılarında da son 5 yılın en yüksek düzeylerine ulaşmıştır.

Turizm geliri ve ziyaretçi sayısı* (Ocak 2019 – Mart 2023)

Toplam Seyahat Gelirleri (milyar dolar)

Yabancı Ziyaretçi Sayısı (milyon kişi)

Kaynak: TCMB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TEPAV görselleştirmesi

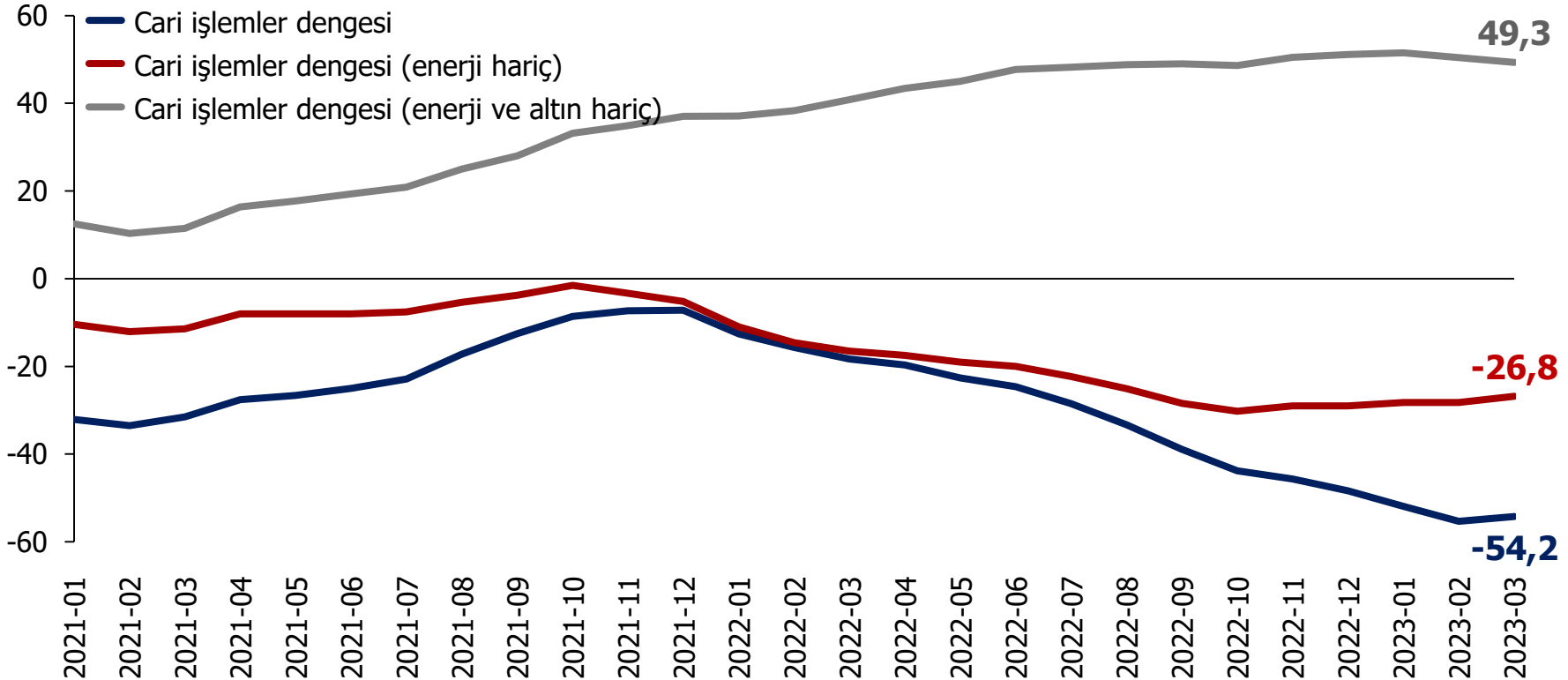
* 2012-2022 dönemini kapsayan turizm verilerinde iyileştirmeler yapılmış ve seyahat gelirleri toplam 22,4 milyar dolar yukarı yönlü güncellenmiştir.

Güncellemelerin yaklaşık %80'i son dört yıla aittir. Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1/duyuru20221111.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1-ohBvgrX>

Cari işlem açığı yüksek seviyesini korumaktadır.

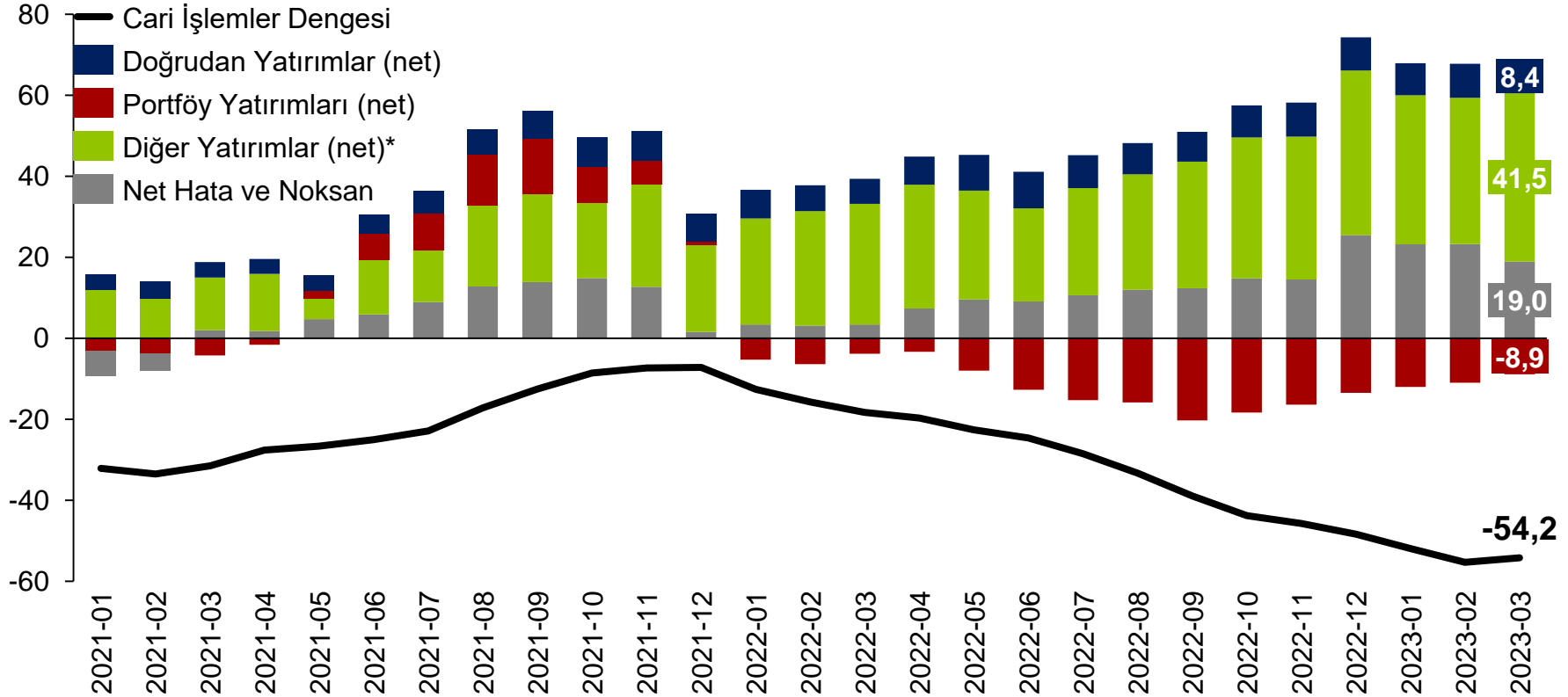
Mart ayında cari açık aylık 4,5 milyar dolar, yıllık 54,2 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Cari işlemler dengesi (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Mart 2023

Mart ayı itibarıyla en büyük finansman kalemi kredi ve mevduatlardan oluşan diğer yatırımlardır ve cari açığın %76,6'sını karşılamaktadır.

Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 - Mart 2023

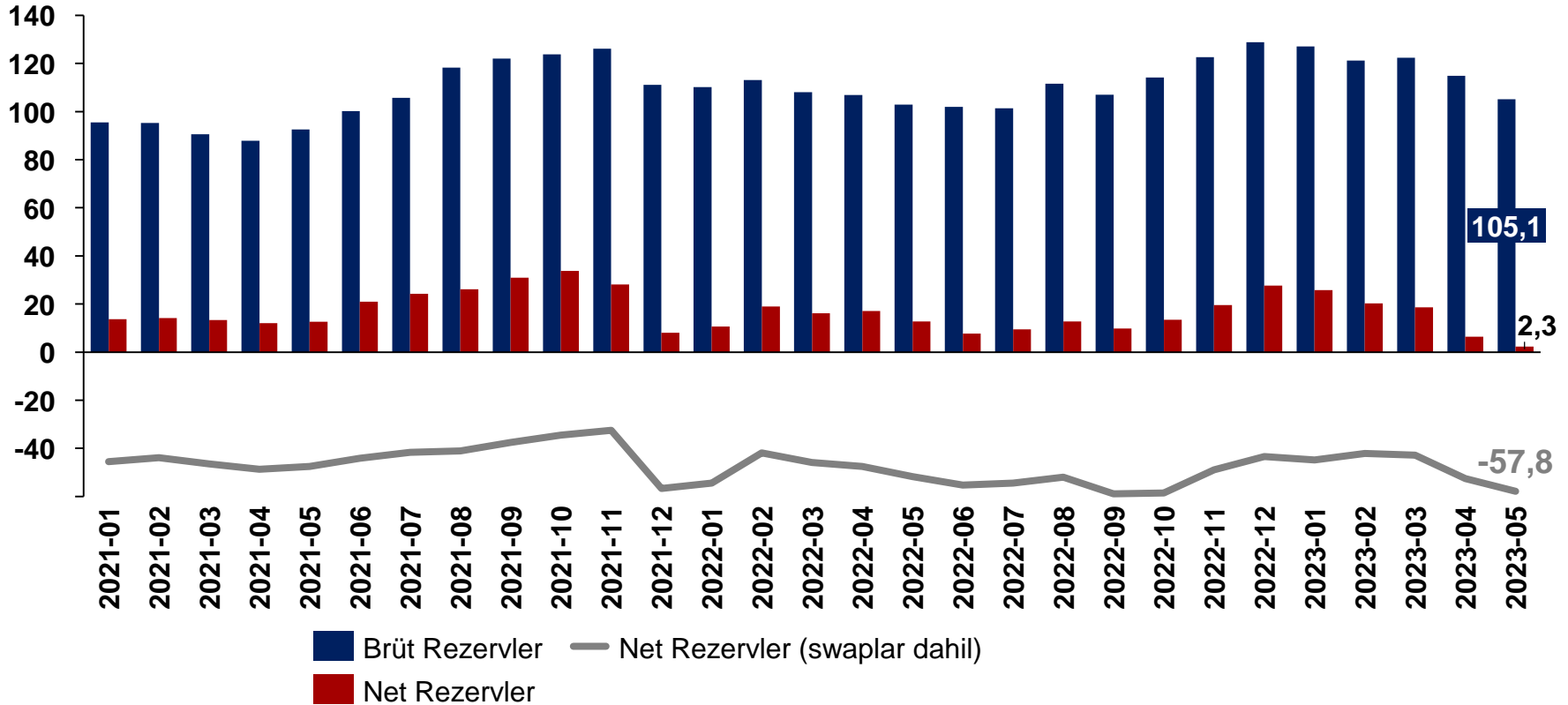
Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* Diğer yatırımlar, doğrudan yatırım, portföy yatırımları ya da rezerv varlık dışında kalan tüm finansal işlemleri içermektedir. Efektif ve mevduatlar, krediler ve ticari krediler ana kalemlerdir.

Merkez Bankası net rezervleri 2022 yıl sonuna göre 25,3 milyar dolar düşüş kaydetmiş, tarihi düşük seviyelere gerilemiştir.

Brüt rezervlerdeki azalış ise 23,6 milyar dolardır.

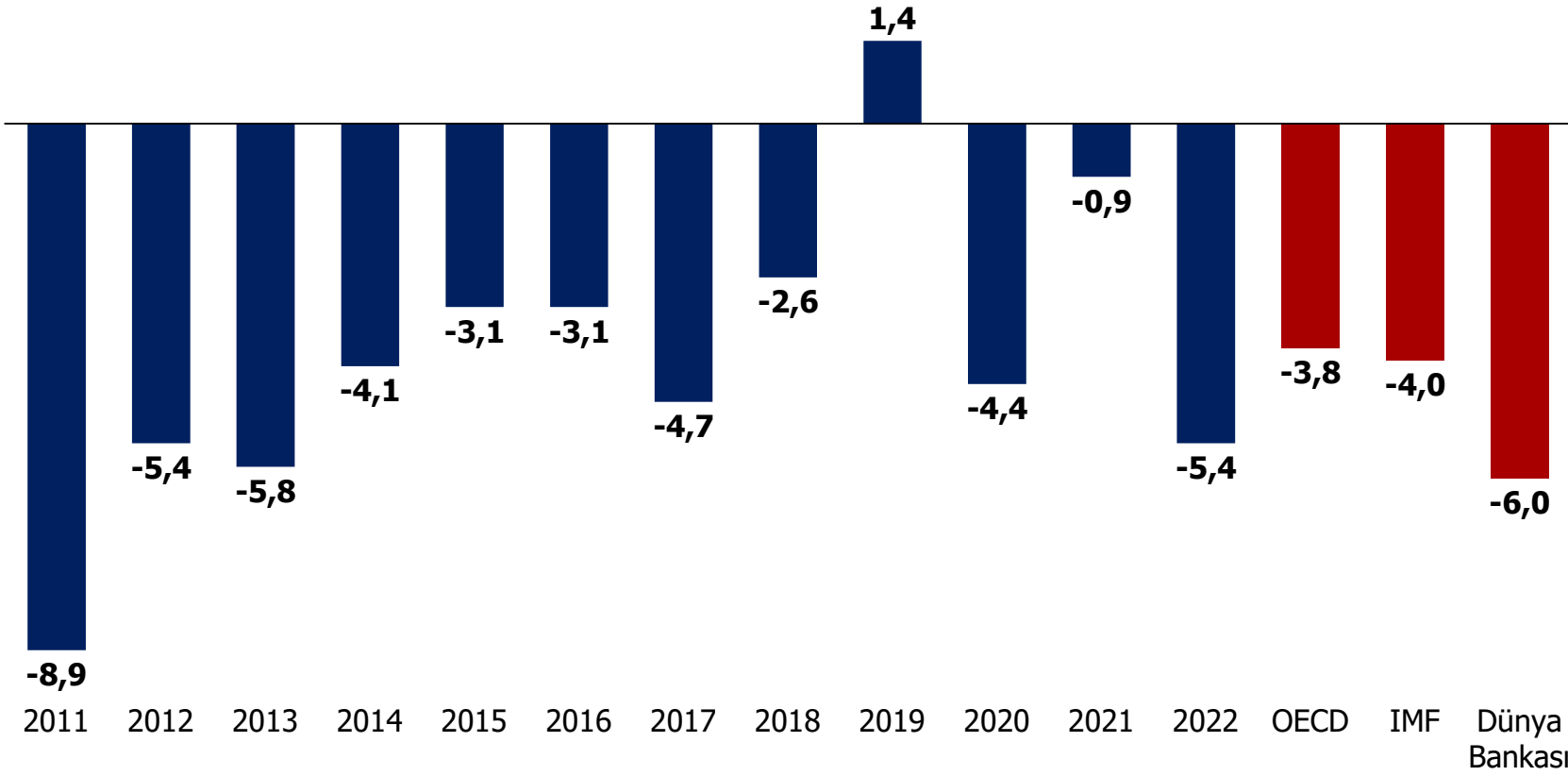
Merkez Bankası rezervleri (milyar dolar) Ocak 2021 – Mayıs 2023*

Uluslararası kuruluşların 2023 yılı cari açık /GSYİH tahminleri %3,8 – 6,0 aralığındadır.

Cari işlemler dengesi / GSYİH (%) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Nisan 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD - Kasım 2022 Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Nisan 2023 Avrupa ve Orta Asya Ekonomik Güncelleme Raporu verileridir.

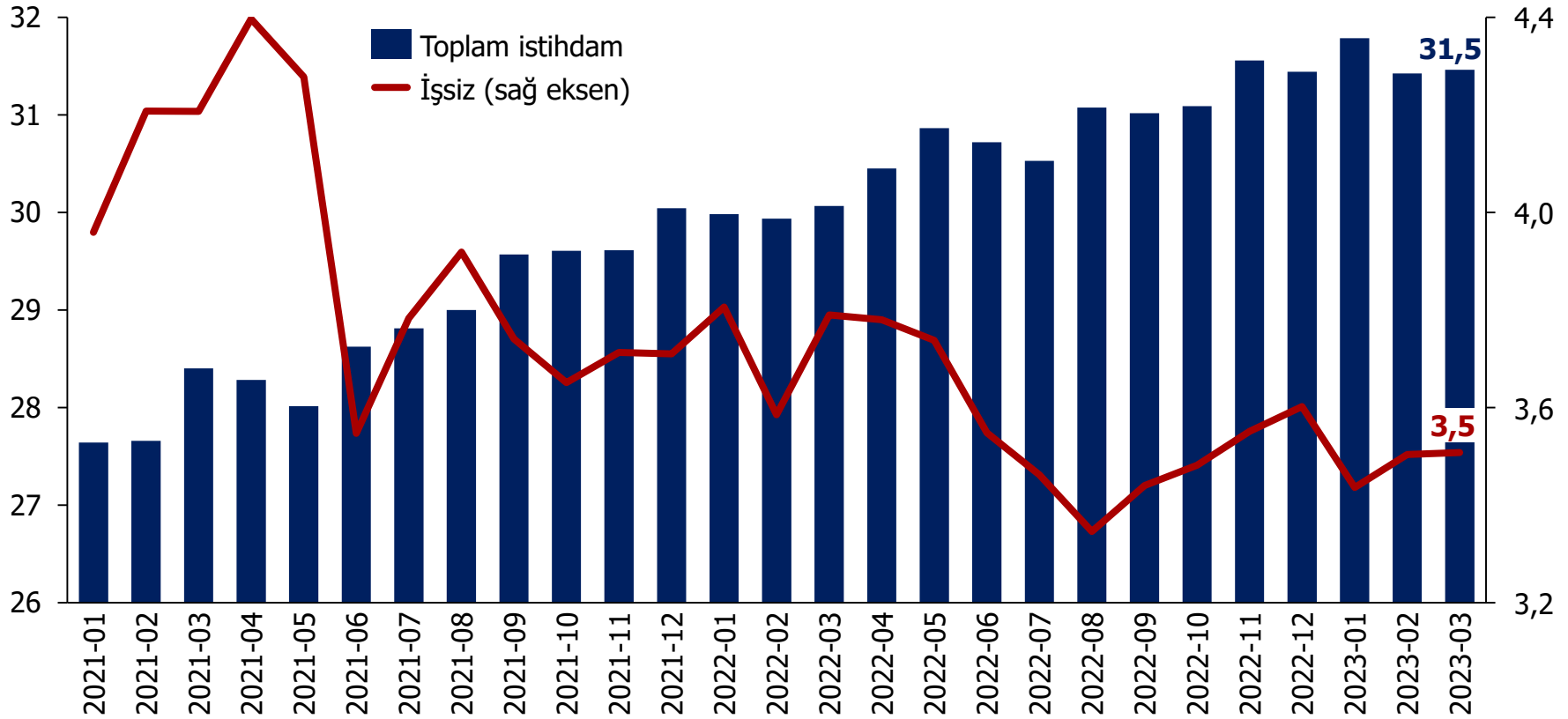
İstihdam ve İşsizlik*

- Toplam istihdam ve işsiz sayıları
- İşgücüne katılım ve işsizlik oranları
- Kadın ve genç işsizlik oranları
- Geniş tanımlı işsizlik oranları
  - Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı
  - İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı
  - Atıl işgücü oranı

* Hanehalkı İşgücü Araştırması Mart ayı anket uygulaması, ülkemizde yaşanan deprem felaketi nedeniyle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yapılamamıştır. Bu illerdeki örnek hane sayısının örneklem içerisindeki payı %7,8'dir. Mart ayı bülteninde yer alan sonuçlar anket uygulaması gerçekleştirilebilen iller üzerinden Türkiye bazında tahmin verecek şekilde ağırlıklandırma yapılarak hesaplanmıştır. Belirtilen illerde uygulama gerçekleştirilemediği için, depremin etkisi göstergelere yansıtılmamış olup ilerleyen dönemde alan uygulamasına başlanabilmesi ile birlikte TÜİK, geçmiş dönemlere ait deprem etkisinin ölçülmesi ile ilgili çalışmaları yapmayı planlamaktadır.

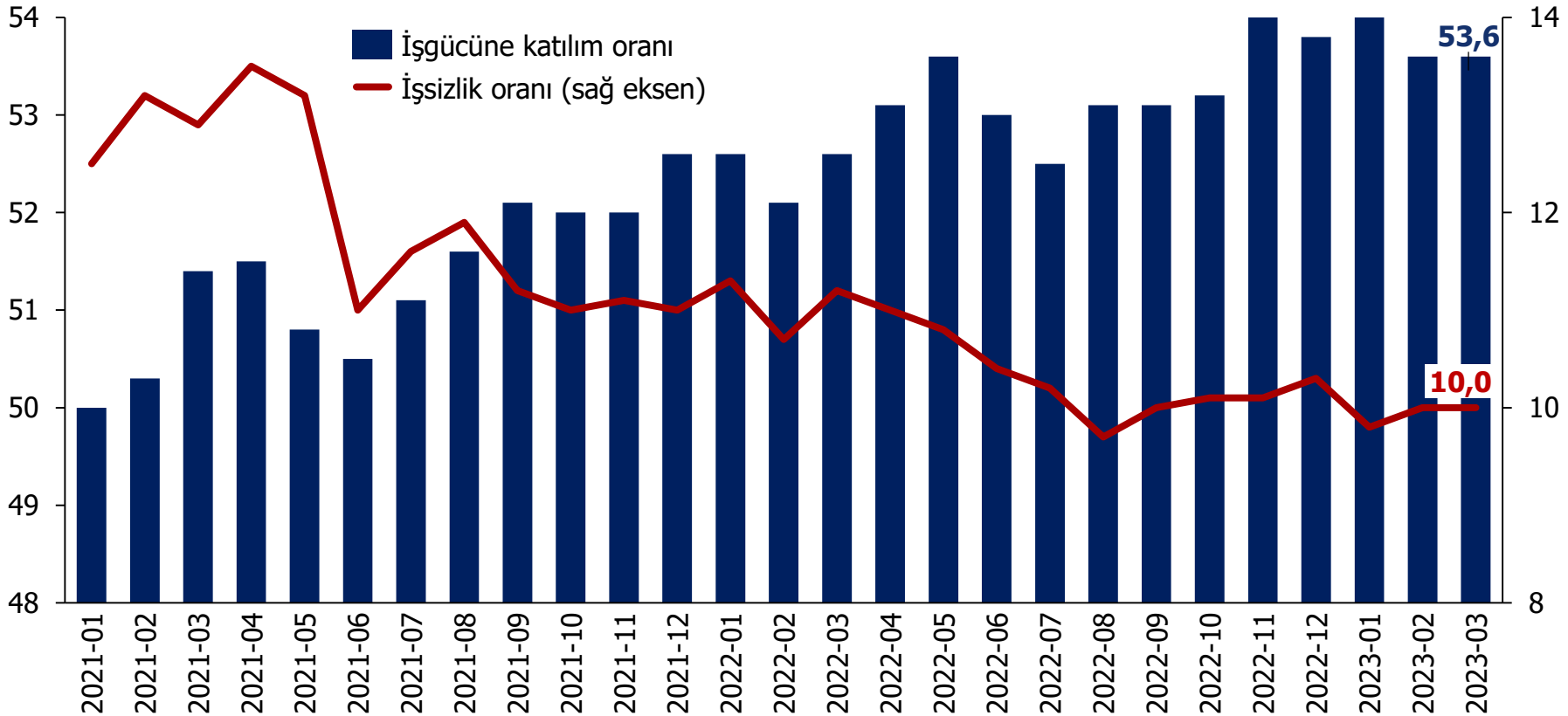
Mart ayında istihdam ve işsiz sayıları geçmiş seviyelerini korumuştur.
İstihdam bir önceki aya göre 37 bin, işsiz sayısı ise 4 bin yükselmiştir.

Toplam istihdam ve işsiz (mevsim etkisinden arındırılmış, milyon kişi) Ocak 2021 – Mart 2023

Mart ayında işsizlik ve işgücüne katılım oranları değişmemiştir.
İşgücüne katılım oranı %53,6, işsizlik oranı ise %10 düzeyindedir.

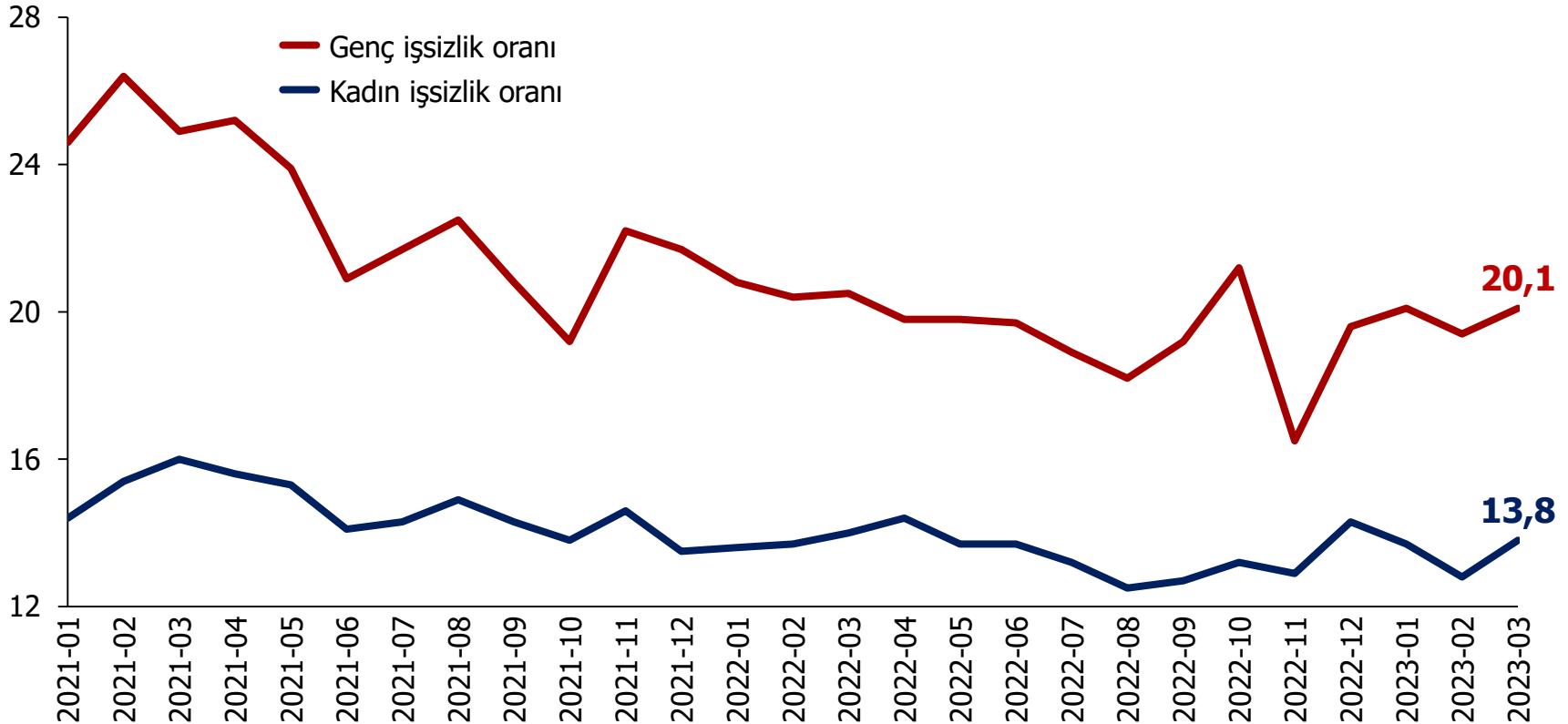
İşsizlik ve işgücüne katılım oranı (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Mart 2023

Kadın ve genç işsizlik oranları yükselmiştir.

Mart ayında işsizlik oranları kadınlarda 1,0 puan, gençlerde ise 0,7 puan artmıştır.

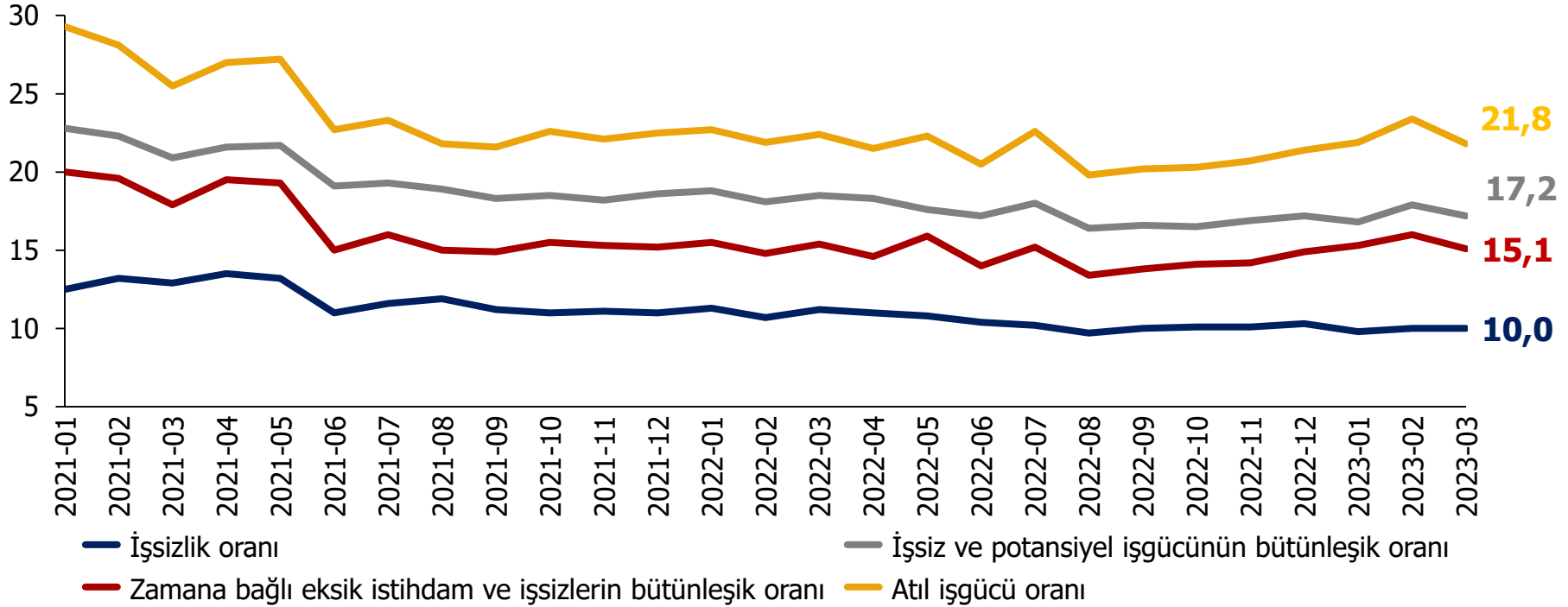
Genç ve kadın işsizlik oranları (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Mart 2023

Geniş tanımlı işgücü göstergeleri gerilemiştir.

Atıl işgücü oranı bir önceki aya kıyasla 1,6 puan düşmüştür.

İşgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler* (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Mart 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde fiili olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Potansiyel işgücü: Referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerdir.

Atıl işgücü: Zamana bağlı eksik istihdam, işsiz ve potansiyel işgücünün toplamıdır.

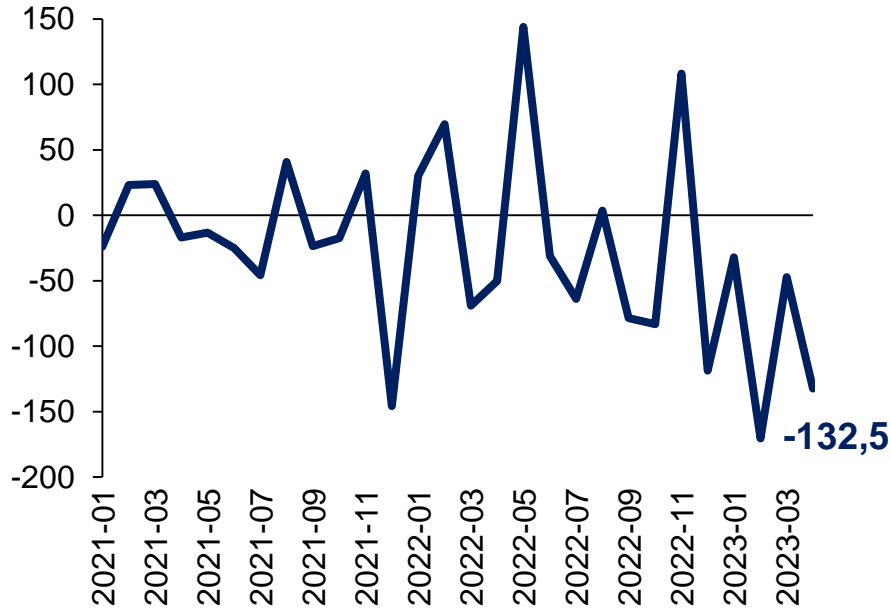
Kamu Maliyesi

- Merkezi Yönetim bütçe dengesi
- Merkezi Yönetim faiz dışı denge
  - Program tanımlı faiz dışı denge
- Merkezi Yönetim borç stoku
  - Döviz cinsi borç stoku
  - Merkezi Yönetim borç stoku / GSYİH

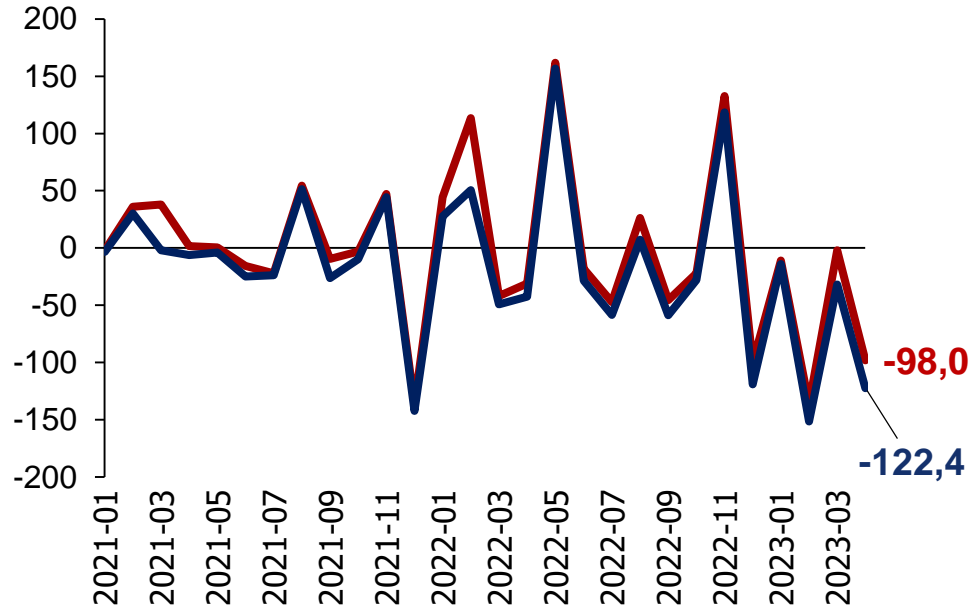
Bütçe dengesi Nisan ayında 132,5 milyar TL açık vermiştir.
Program tanımlı faiz dışı dengede ise 122,4 milyar TL açık kaydedilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyar TL) Ocak 2021 – Nisan 2023

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi

- Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi
- Merkezi Yönetim Program Tanımlı Faiz Dışı Denge

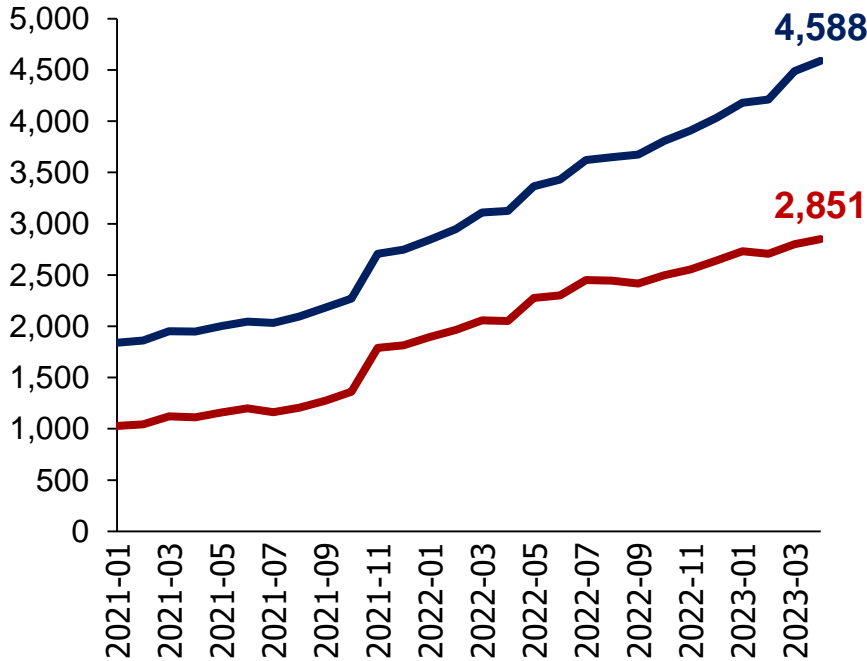

Nisan ayında Merkezi Yönetim borç stoku bir önceki yıla göre %46,8 artarak 4,6 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

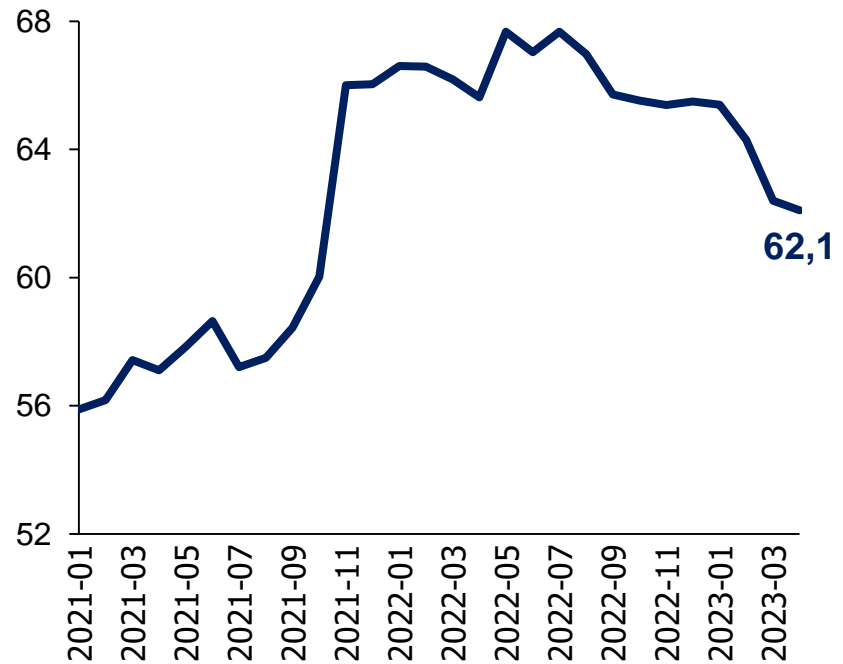
Borç stokunun %62,1'i döviz cinsindedir.

Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2021 – Nisan 2023)

Merkezi Yönetim Borç Stoku (milyar TL)

Döviz Cinsi Borç Stokunun Payı (%)

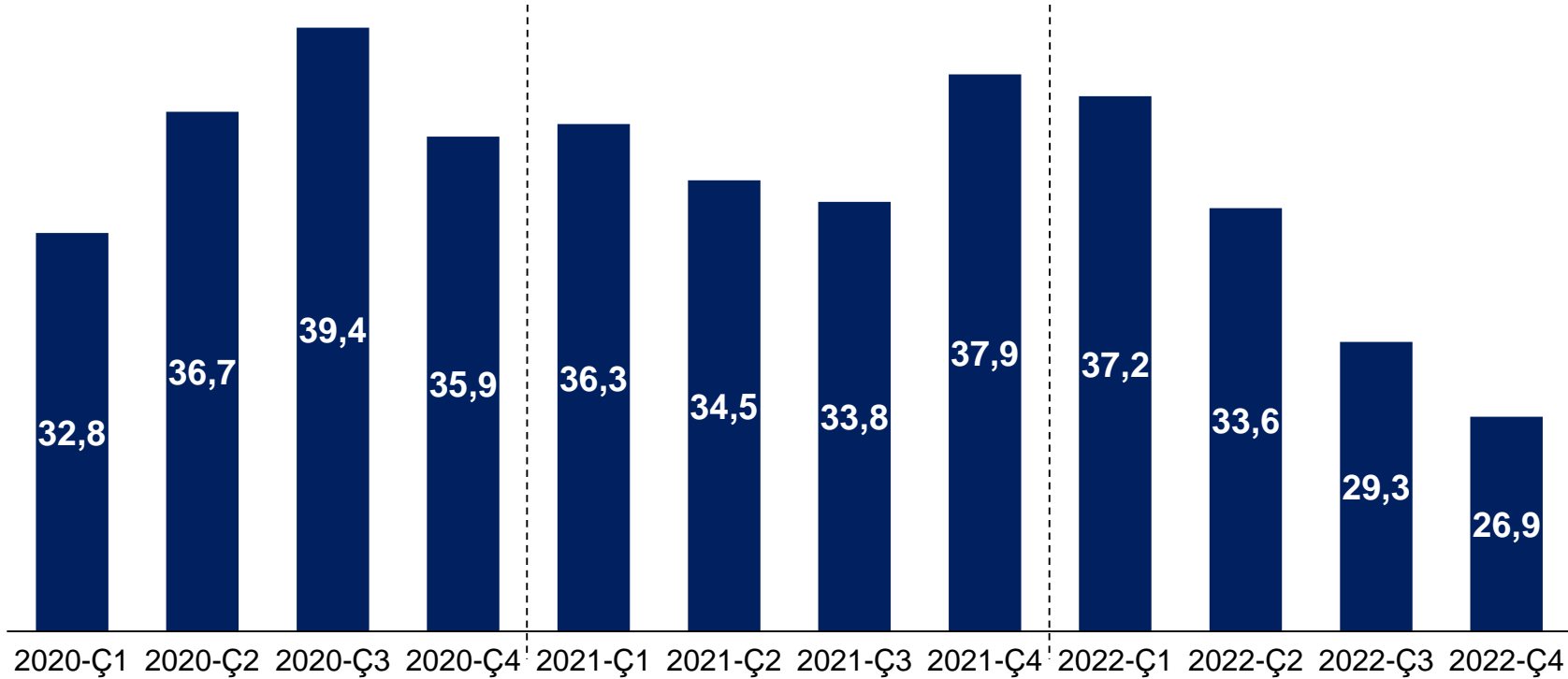

- Merkezi Yönetim Borç Stoku
- Merkezi Yönetim Döviz Cinsi Borç Stoku

2022 son çeyreği itibarıyla Merkezi Yönetim borç stoku/GSYİH oranı %26,9'a gerilemiştir.

Milli gelirin enflasyon nedeniyle TL bazında yükselmesi, Merkezi Yönetim borç stokunun GSYİH oranını düşürmektedir.

Merkezi Yönetim Borç Stoku / GSYİH (%) 2020 Ç1 – 2022 Ç4

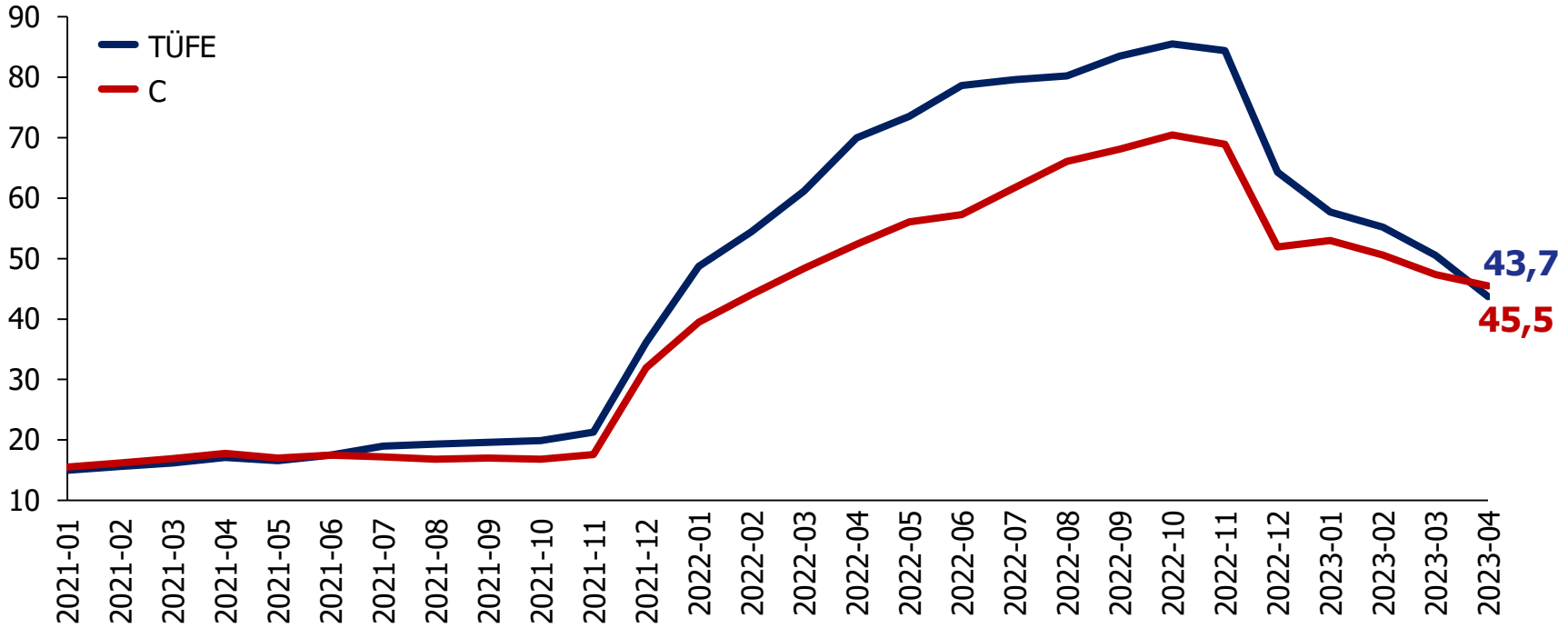
Enflasyon

- Tüketici enflasyonu
  - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve özel kapsamlı gösterge - C
  - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve alt kalemler
- Üretici enflasyonu
  - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve imalat alt endeksi
  - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve alt kalemler

Nisan ayında tüketici enflasyonu lehte baz etkisinin de katkısıyla %43,7'ye gerilemiştir.

Temel eğilim göstergelerinden TÜFE-C endeksinin yıllık değişimi ise %45,5'tir.

TÜFE ve özel kapsamlı enflasyon göstergesi - C* (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Nisan 2023

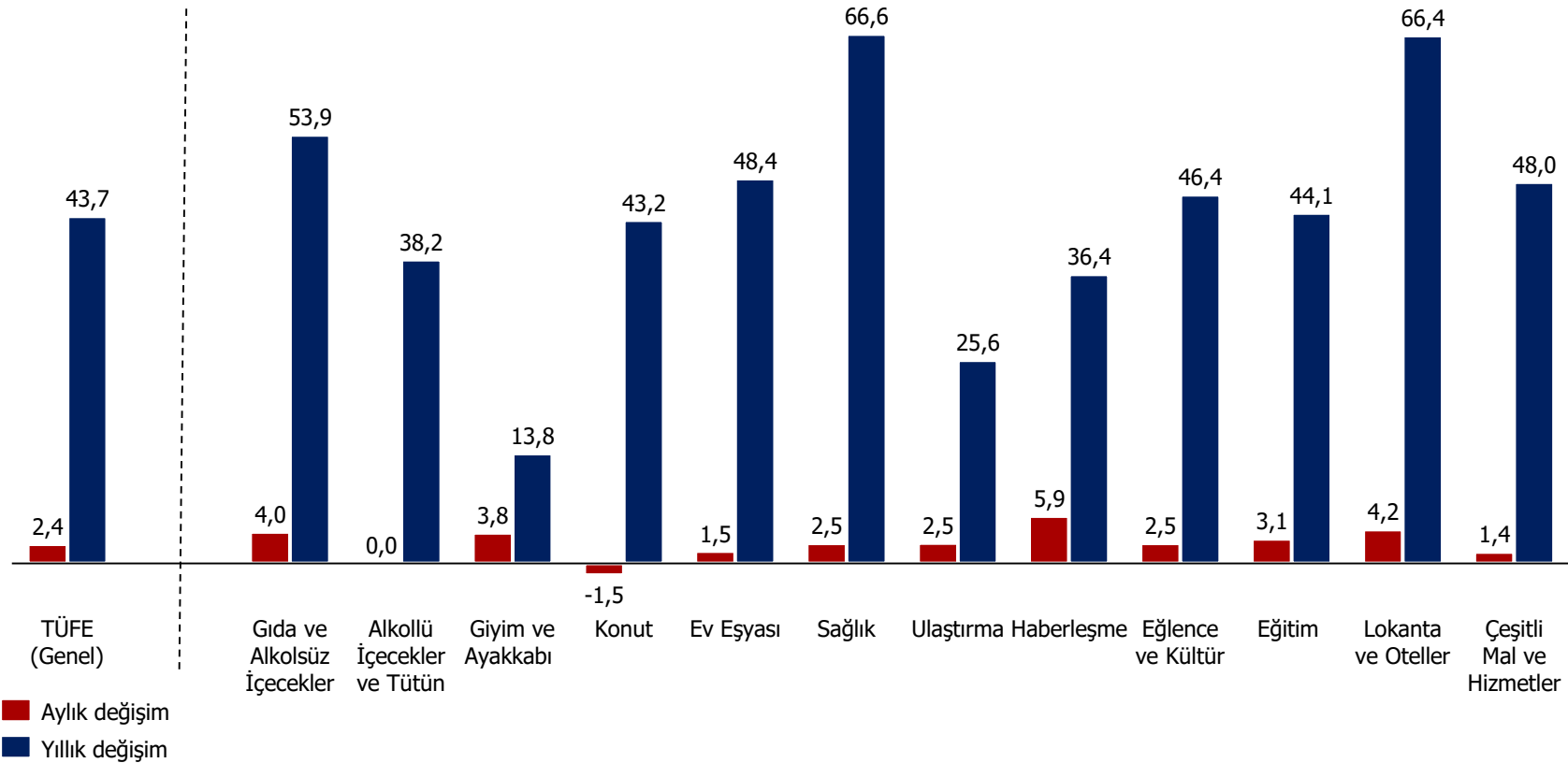
Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Enflasyonun temel eğilimini göstermek amacıyla hesaplanan özel kapsamlı göstergelerden TÜFE-C, enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE'yi göstermektedir.

Nisan ayında aylık tüketici enflasyon oranı %2,4'tür; en yüksek fiyat artışı %5,9 ile haberleşme kaleminde gerçekleşmiştir.

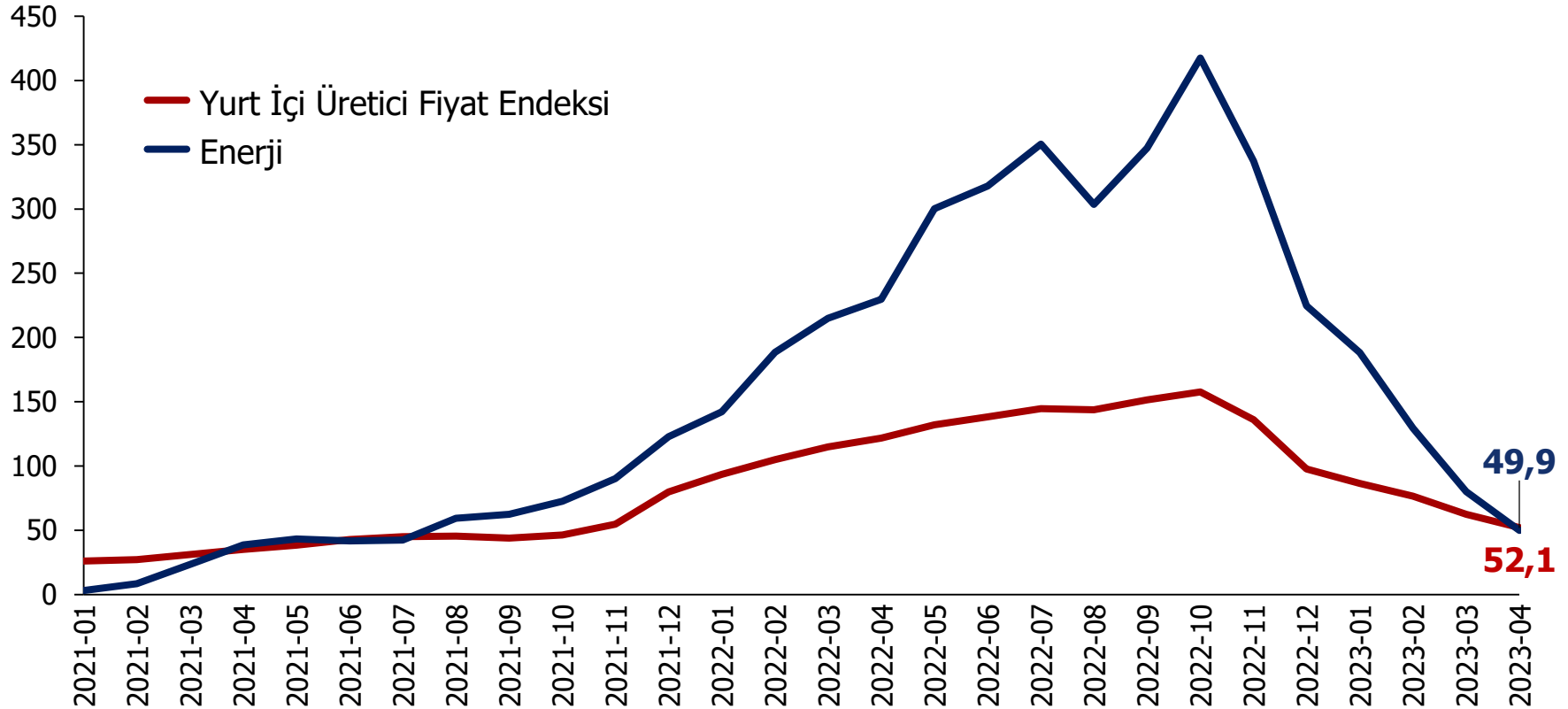
En yüksek yıllık artışlar gıda, sağlık ve lokanta-otel gruplarındadır.

TÜFE ve alt kalemler (%) Nisan 2023

Nisan ayında yurt içi üretici enflasyon oranı %52,1'e gerilemiştir.
Enerji maliyetlerindeki yıllık artış ise %49,9'dur.

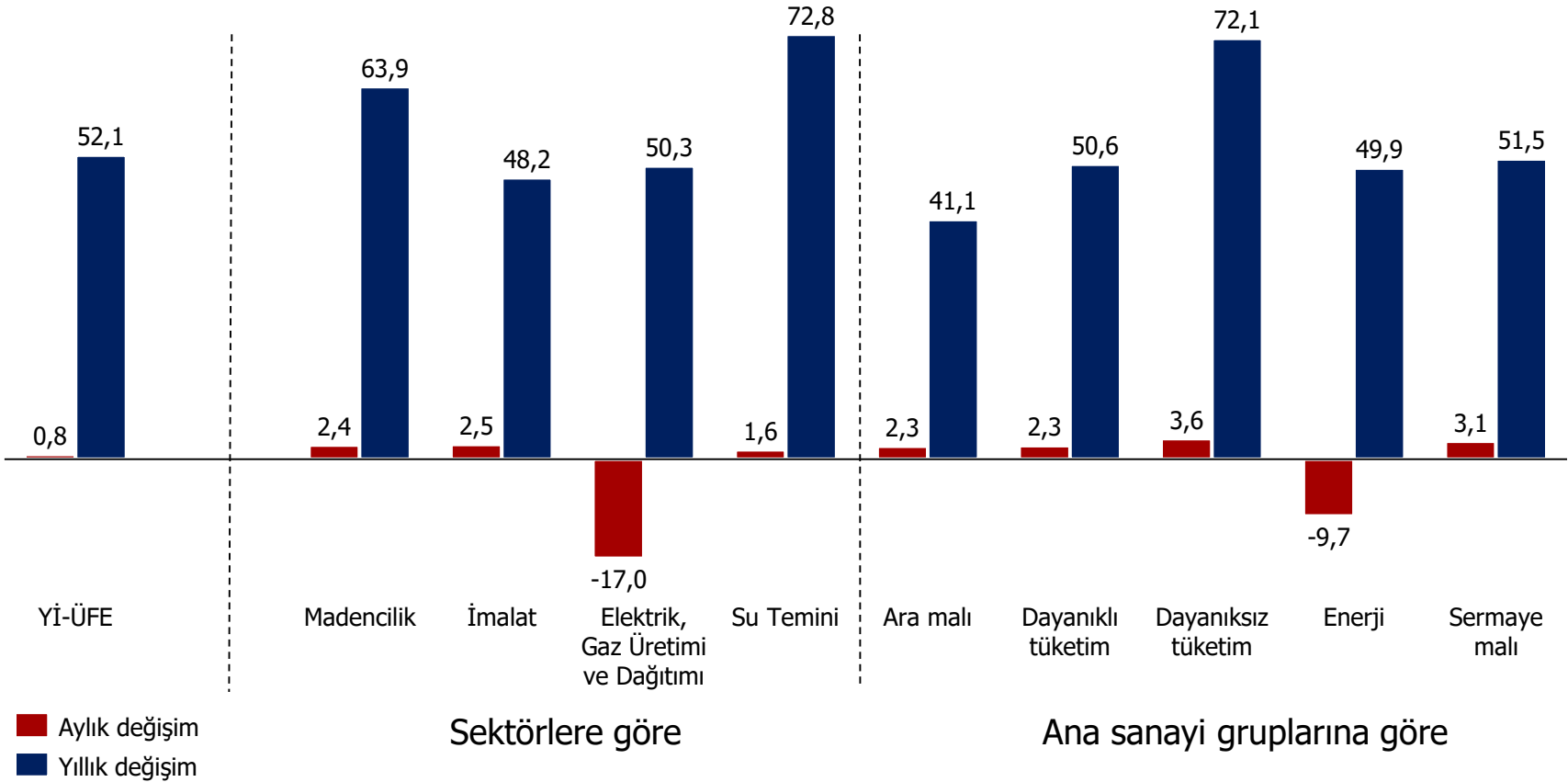
Yİ-ÜFE ve imalat (yıllık değişim, %) Ocak 2021 - Nisan 2023

Nisan ayında aylık üretici enflasyon oranı %0,8'dir.

Elektrik, gaz üretimi ve dağıtımında %17, enerji de ise %9,7 oranında aylık fiyat düşüşleri gerçekleşmiştir.

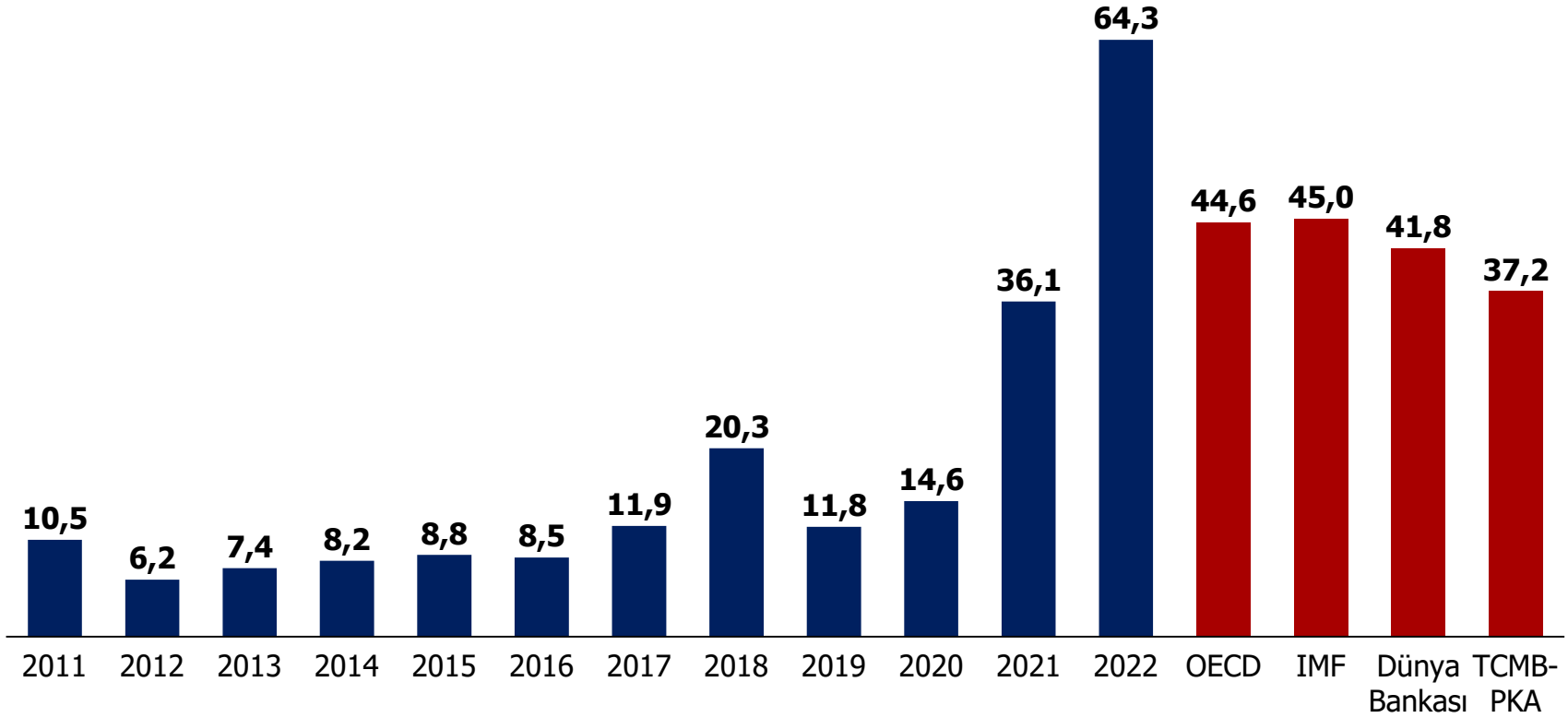
Yİ-ÜFE ve alt kalemler (%) Nisan 2023

2023 yılının ilk yarısında baz etkileri belirgin olup, enflasyonun aşağı yönlü seyrini sürdürmesi beklenmektedir.

2023 yıl sonu tüketici enflasyonu tahminleri %37,2 – 45,0 aralığındadır.

Enflasyon (TÜFE, %) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Nisan 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD - Kasım 2022 Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Nisan 2023 Avrupa ve Orta Asya Ekonomik Güncelleme Raporu ve TCMB – Mayıs 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi verileridir.

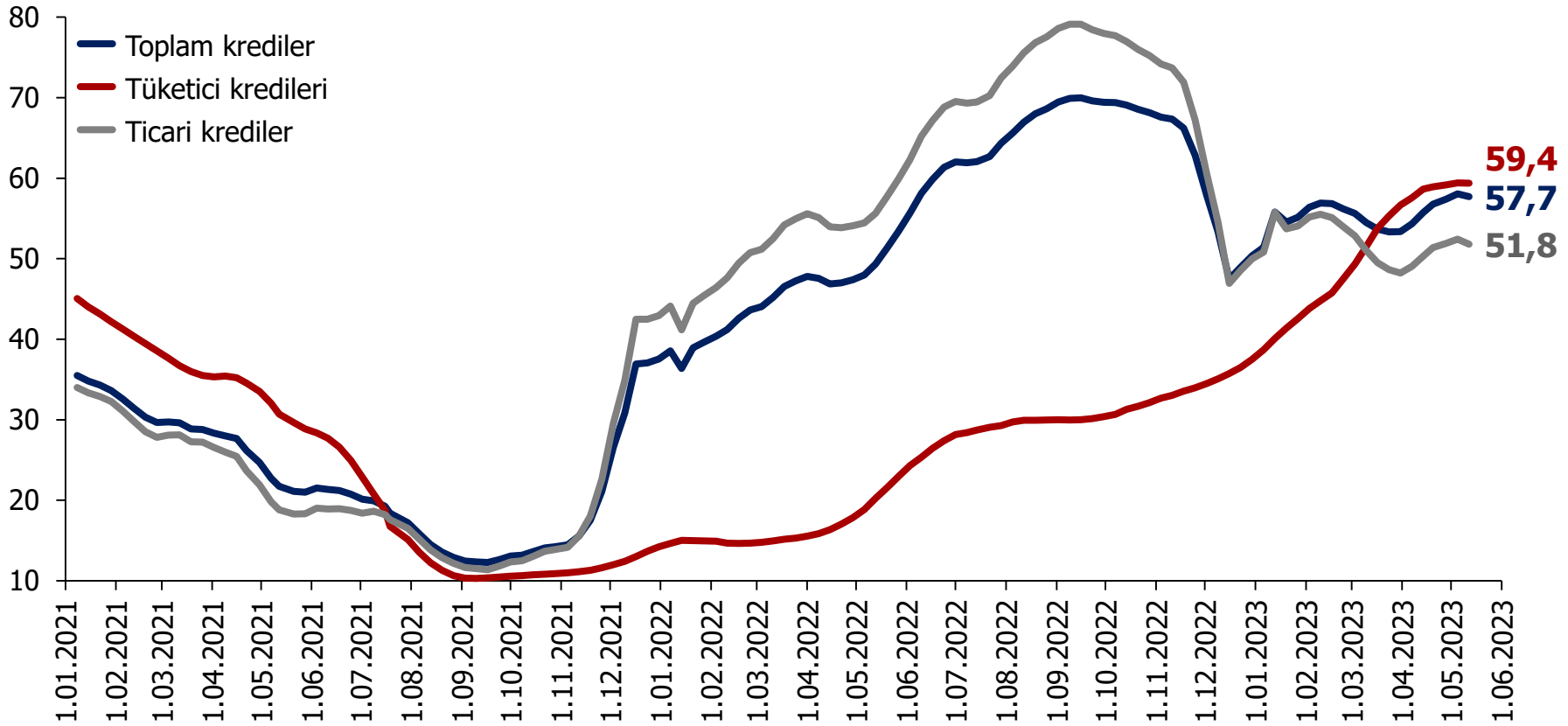
Kredi ve Mevduat

- Kredi gelişmeleri
  - Kredi büyüme hızları
  - Tüketici kredi büyümesi
- Tahsili gecikmiş alacaklar ve karşılıksız senetler
  - Takipteki alacaklar
  - Karşılıksız çek oranı
- Mevduat gelişmeleri
  - Toplam mevduat
  - TL ve YP mevduat
- Faiz oranları
  - Ticari kredi ve mevduat faizi
  - Tüketici kredi faizleri

Kredi kullanımlarında artış oranı %57,7'ye yükselmiştir.

Ticari kredilerin yıllık artış oranı %51,8, tüketici kredilerindeki artış oranı %59,4'tür.

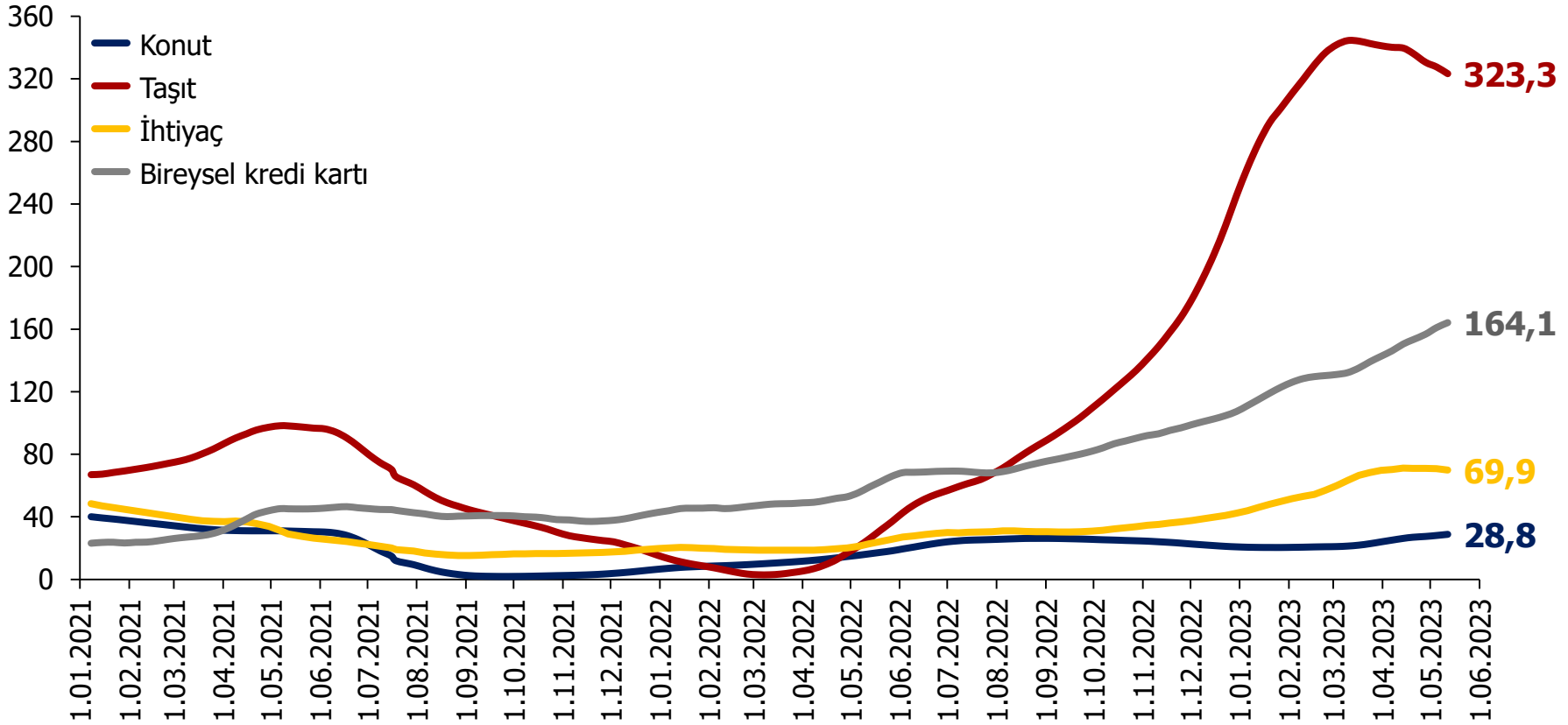
**Kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık değişim, %)
8 Ocak 2021 – 12 Mayıs 2023**

Taşıt kredilerinde yıllık artış yüksek seyrini korumaktadır.

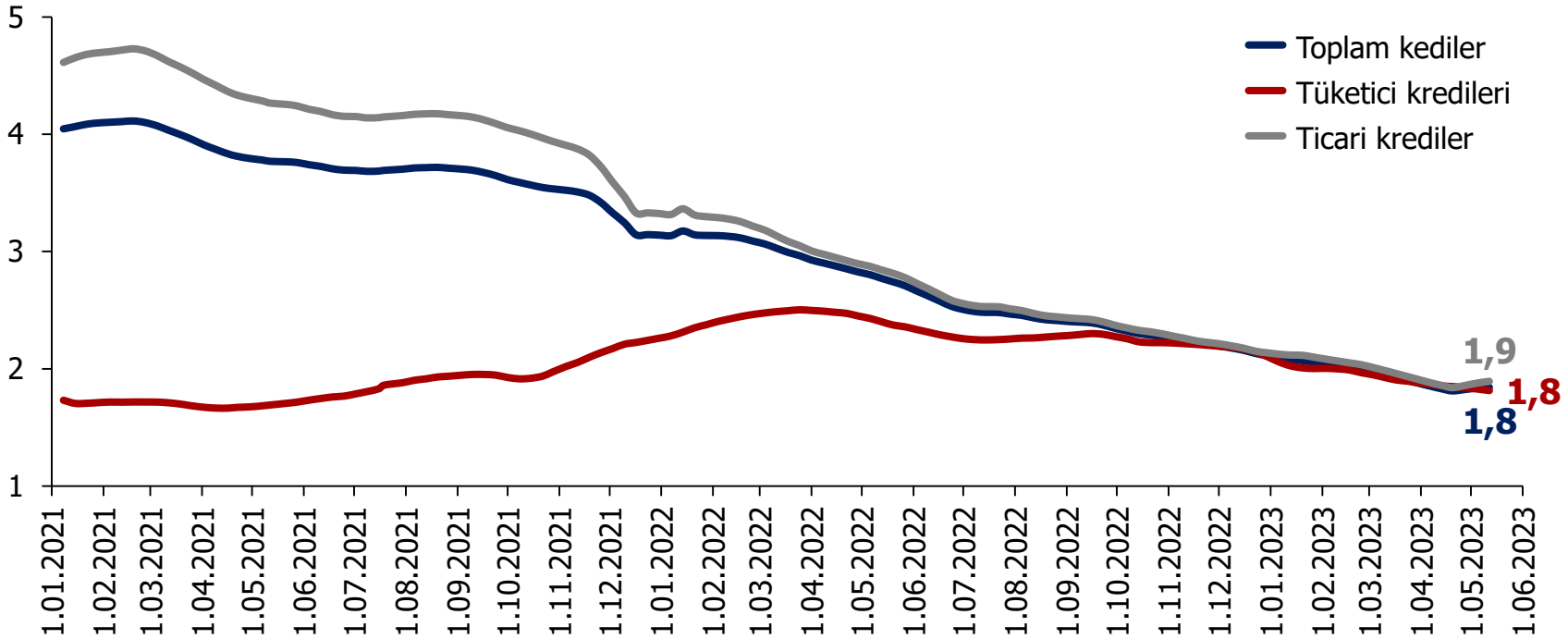
İhtiyaç kredilerinde yıllık artış oranı %69,9, konut kredilerinde ise %28,8 olmuştur. Bireysel kredi kartı kullanımlarında da artışlar hızlanmış ve %164,1'e ulaşmıştır.

Tüketici kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık % değişim) 8 Ocak 2021 – 12 Mayıs 2023

Mayıs ayı itibarıyla takipteki alacaklar oranı ticari kredilerinde %1,9, tüketici kredilerinde %1,8'dir.

**Takipteki kredi oranları* (4 haftalık hareketli ortalama, %)
8 Ocak 2021 – 12 Mayıs 2023**

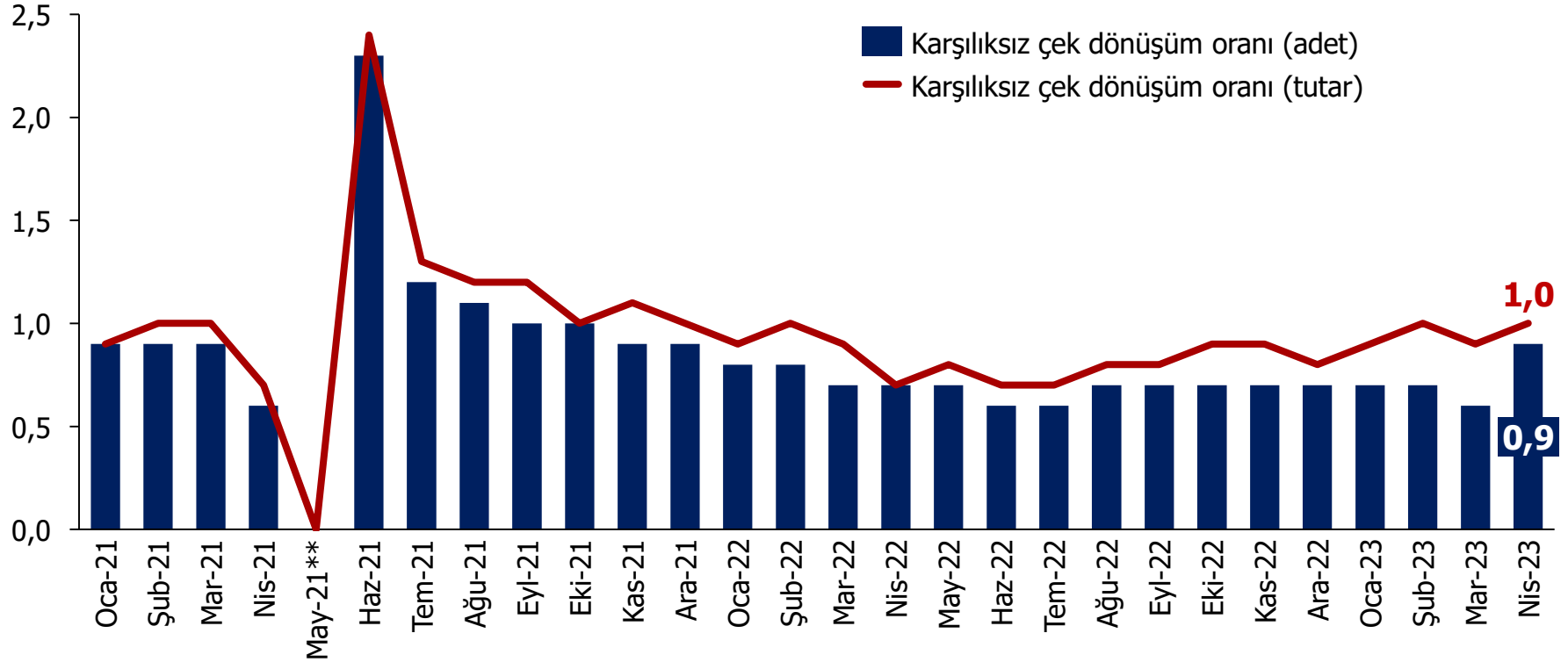
Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

*Takipteki kredi oranı, takipteki alacakların toplam nakdi krediler içerisindeki payını göstermektedir.

**BDDK, salgınının ardından işletmelerin yaşayacakları nakit akışı sorununun finansal bir probleme dönüşmemesi için Mart 2020'de aldığı kararla, 31 Aralık'a kadar 2. grup krediye (yakın izlemedeki krediler-sorunlu krediler) geçiş süresini 30 günden 90 güne, 3. grup krediye (takipteki krediler) geçiş süresi de 90 günden 180 güne çıkarmıştır. İlgili uygulama bazı istisnalar tanınarak 30 Eylül 2021'e kadar uzatılmıştır.

Nisan ayında karşılıksız çeklerin dönüşüm oranları yükselmiştir.
Karşılıksız çeklerde dönüşüm oranları tutar olarak %1,0, adet olarak %0,9 seviyesindedir.

Karşılıksız çek dönüşüm oranı* (%) Ocak 2021 – Nisan 2023

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

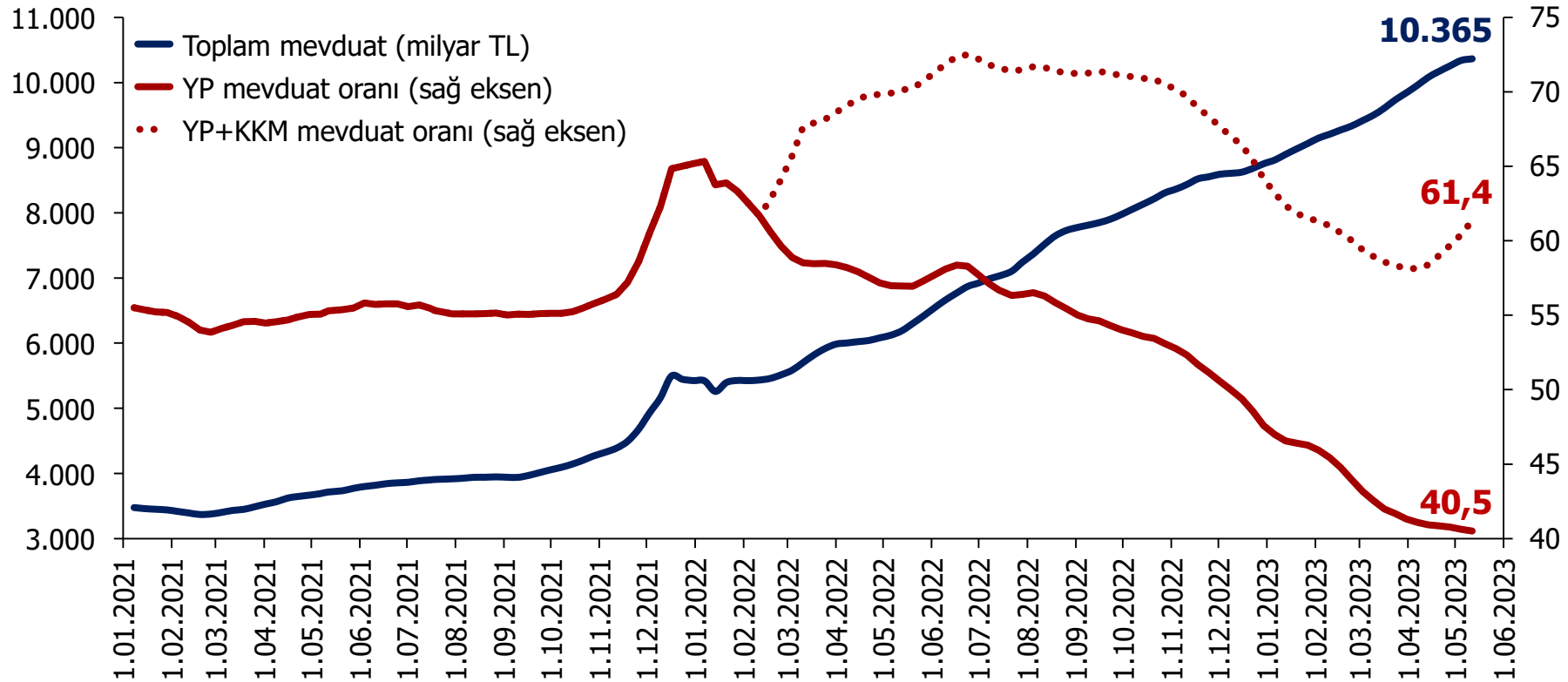
*Karşılıksız çek dönüşüm oranları, takas odalarına ibraz edilen ve karşılıksız kalan çek adet ve tutarının toplam takasa ibraz edilen çek adet ve tutarı içindeki oranıdır.

** Mayıs ayında karşılıksız çek işlemlerine ilişkin düzenleme nedeniyle veri açıklanmamıştır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430M1-1.htm>

Mayıs ayı itibarıyla toplam mevduatlar 10 trilyon TL'yi aşmıştır.
Mevduat dolarizasyon oranı %40,5'tir, Kur Korunmalı Mevduatlar (KKM) dahil edildiğinde %61,4'e yükselmektedir.

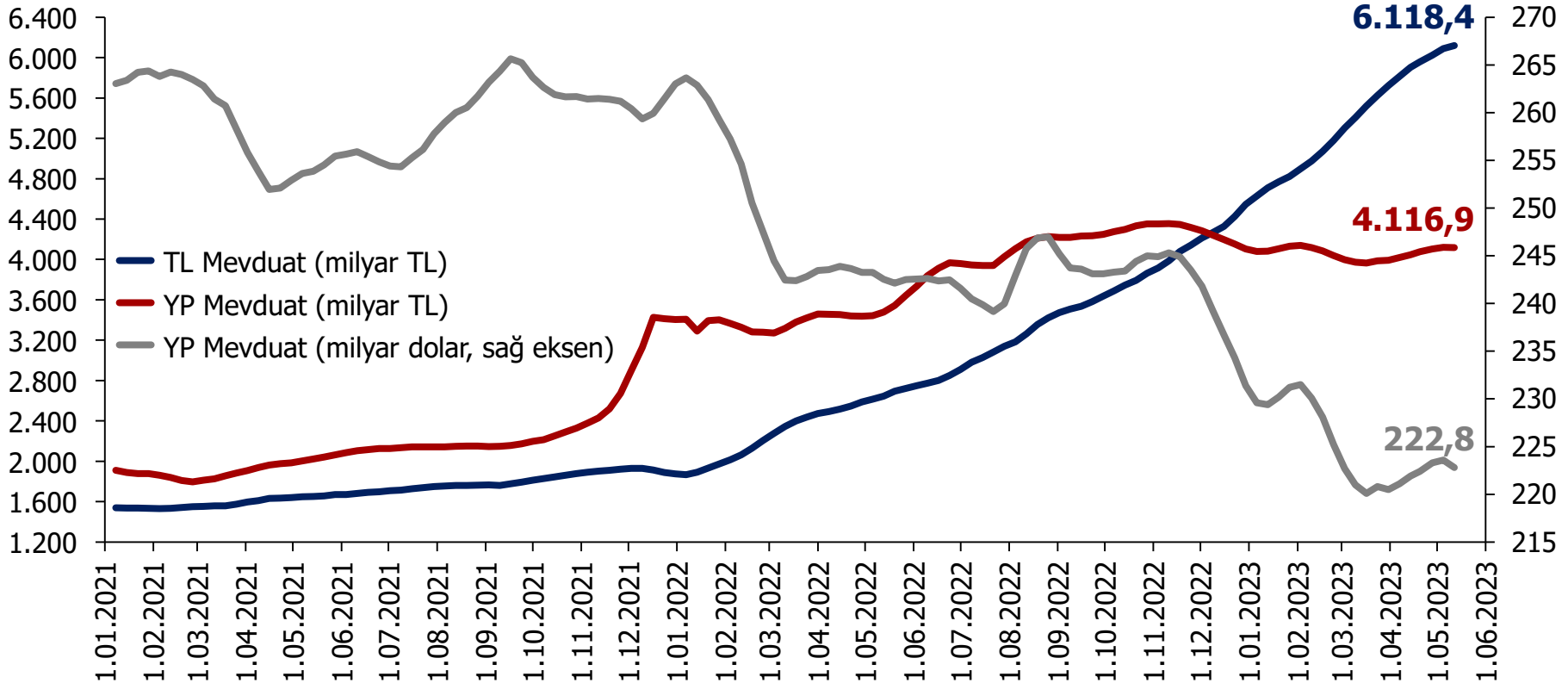
Toplam mevduat tutarı ve döviz endeksli mevduatların oranı (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 12 Mayıs 2023

Yabancı para mevduatlar artmaktadır.

Yabancı mevduatlar son dört haftada yaklaşık 1 milyar dolar, TL karşılığı ise %1,7 yükselmiştir.

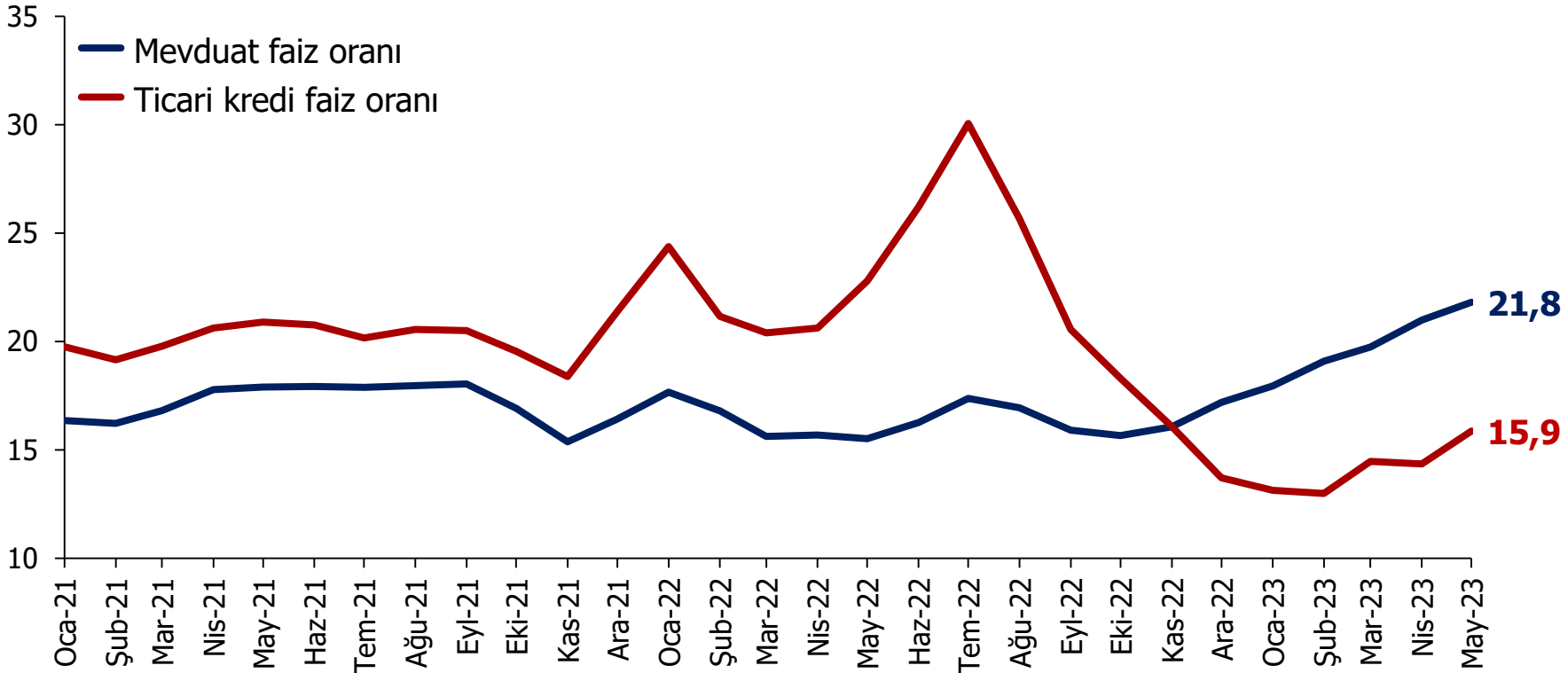
TL ve YP mevduat (4 haftalık hareketli ortalama) 8 Ocak 2021 – 12 Mayıs 2023

Mevduat ve ticari kredi faizleri yükselmektedir.

Mayıs ayı itibarıyla kredi faizleri %15,9, mevduat faizleri ise %21,8 düzeyindedir.

Ticari kredi* ve mevduat faizi (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Mayıs 2023**

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

* Tüzel kişi Kredili Mevduat Hesabı ve kurumsal kredi kartları hariçtir.

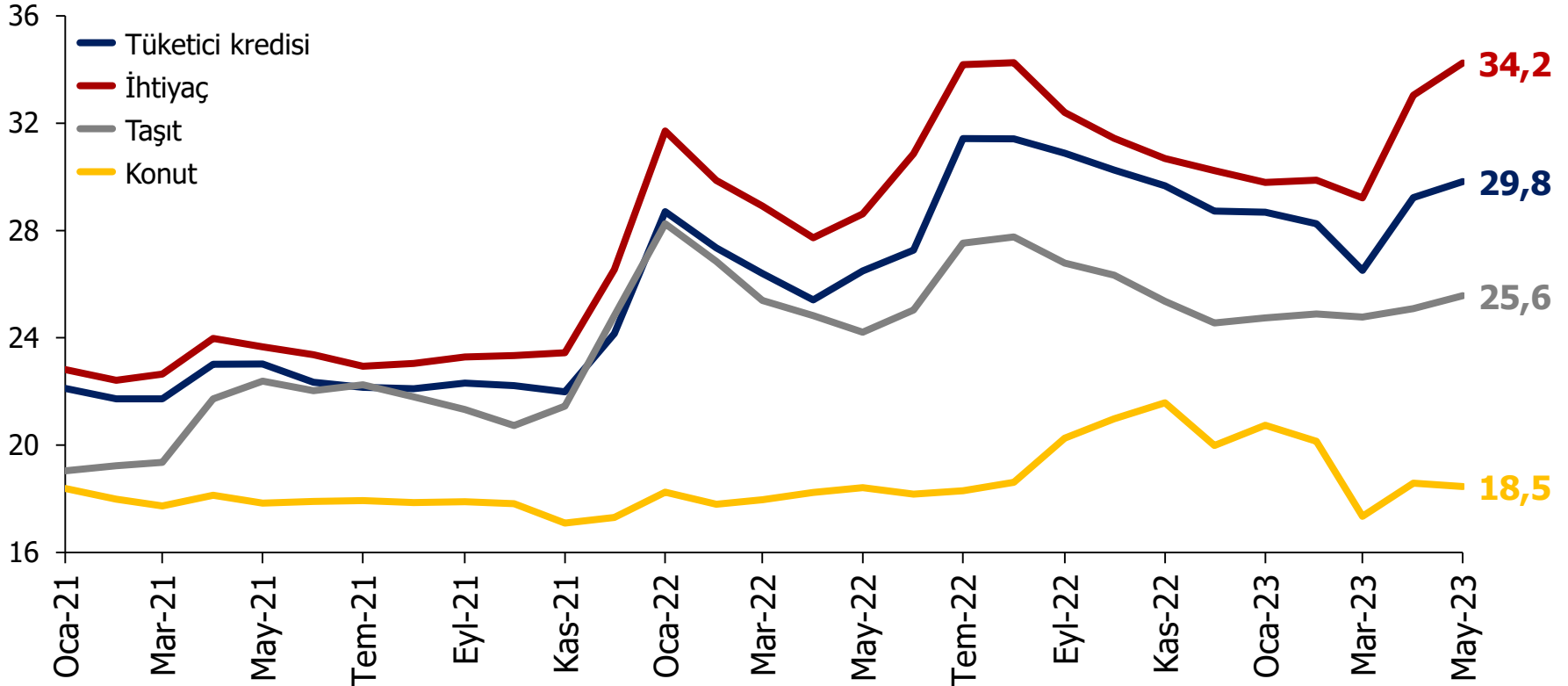
** 12 Mayıs 2023 tarihi itibarıdır.

Konut kredilerinde faiz oranları değişmezken, ihtiyaç ve taşıt kredilerinde yükselmektedir.

Mayıs ayı itibarıyla kredi faiz oranları ihtiyaç kredilerinde %34,2, taşıt kredilerinde %25,6, konut kredilerinde ise %18,5'tir.

Tüketici kredi faizleri (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Mayıs 2023*

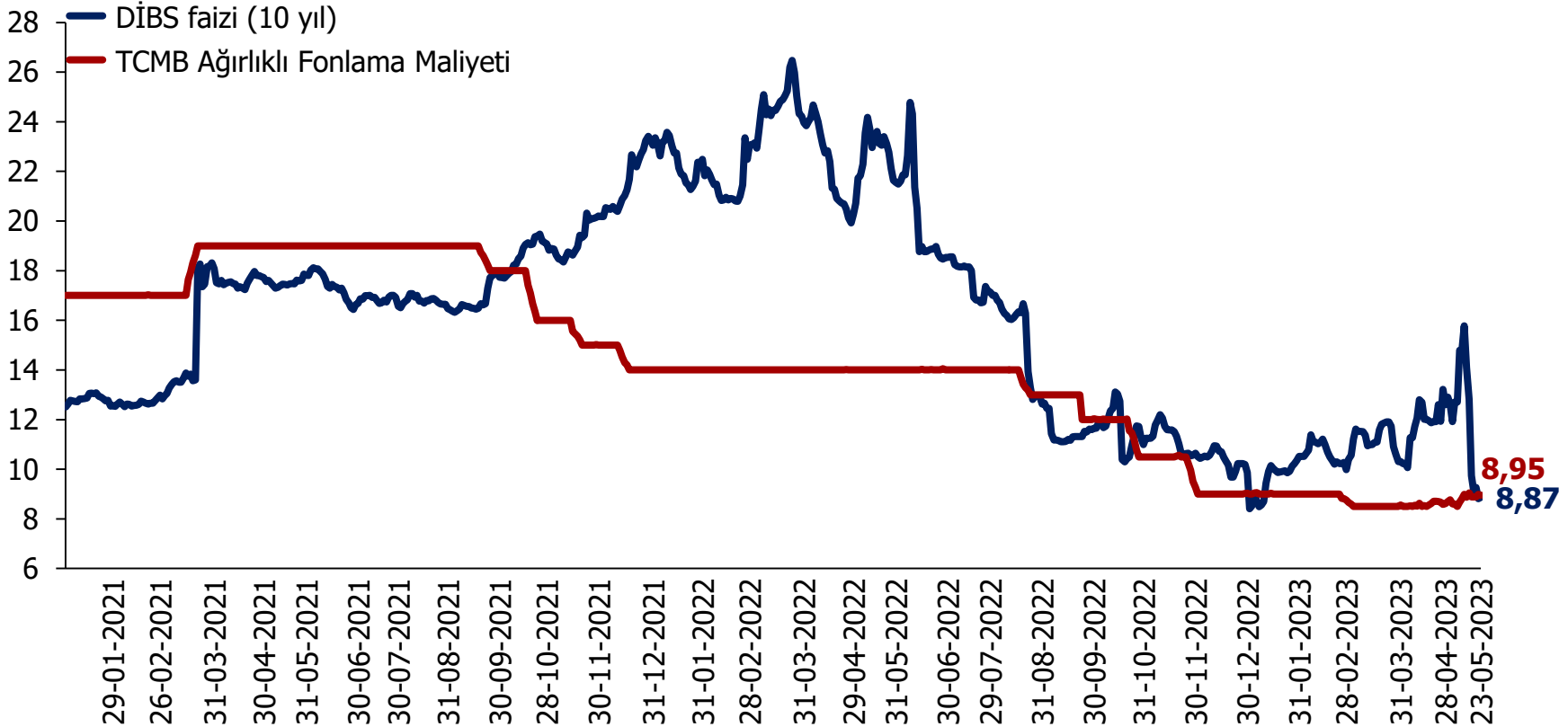

Finansal Piyasa Göstergeleri

- TCMB ortalama fonlama faizi
- Tahvil faizleri
- ABD tahvil faizi
- Türkiye risk primi (CDS)
- Döviz kurları

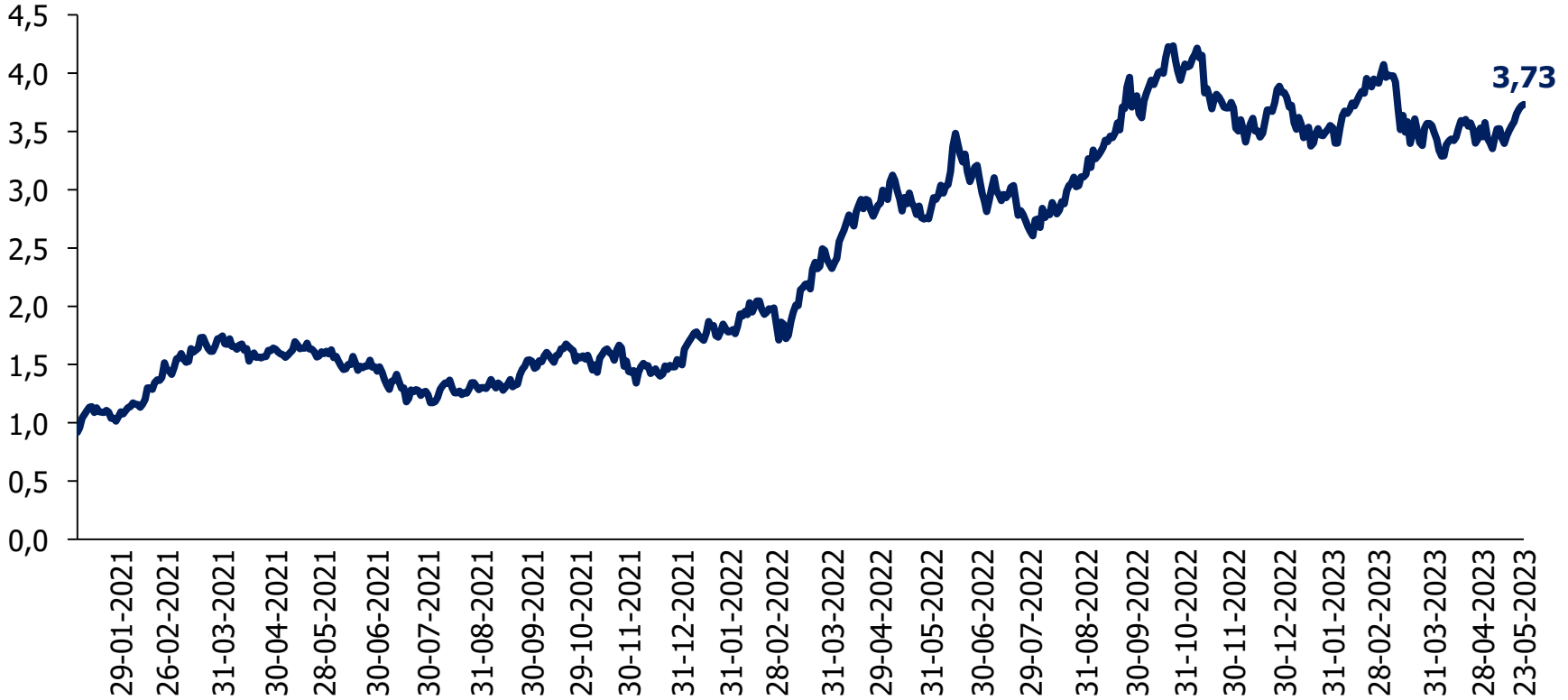
Şubat 2023'ten bu yana para politikası faiz oranı %8,5 seviyesinde sabittir.
Mayıs ayı itibarıyla, devlet iç borçlanma faizleri tek haneli seviyelere gerilemiştir.

TCMB ortalama fonlama faizi ve Devlet iç borçlanma faizleri (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 23 Mayıs 2023

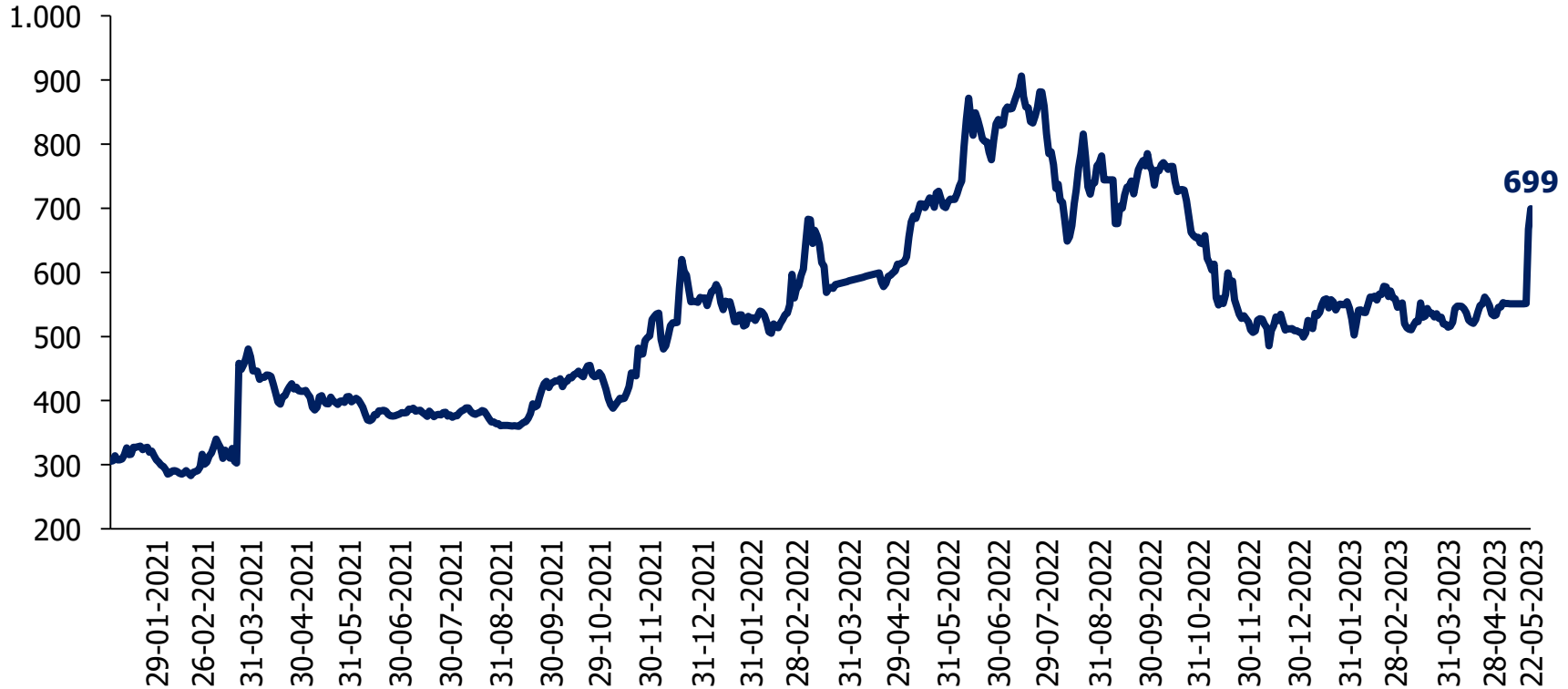
ABD para politikasında sıkılaşma sürecinin sonuna gelinmektedir.
ABD 10 yıllık devlet iç borçlanma faizi Mayıs ayı itibarıyla %3,73'tür.

Devlet iç borçlanma faizleri – ABD 10 yıl (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 23 Mayıs 2023

Türkiye'nin risklilik göstergesi seçimin ilk turunun ardından hızla yükselmiştir.
Kredi temerrüt takas (CDS) oranı 550'lerden 700 seviyesine çıkmıştır.

Kredi Temerrüt Takası – CDS* (günlük) 1 Ocak 2021 – 23 Mayıs 2023

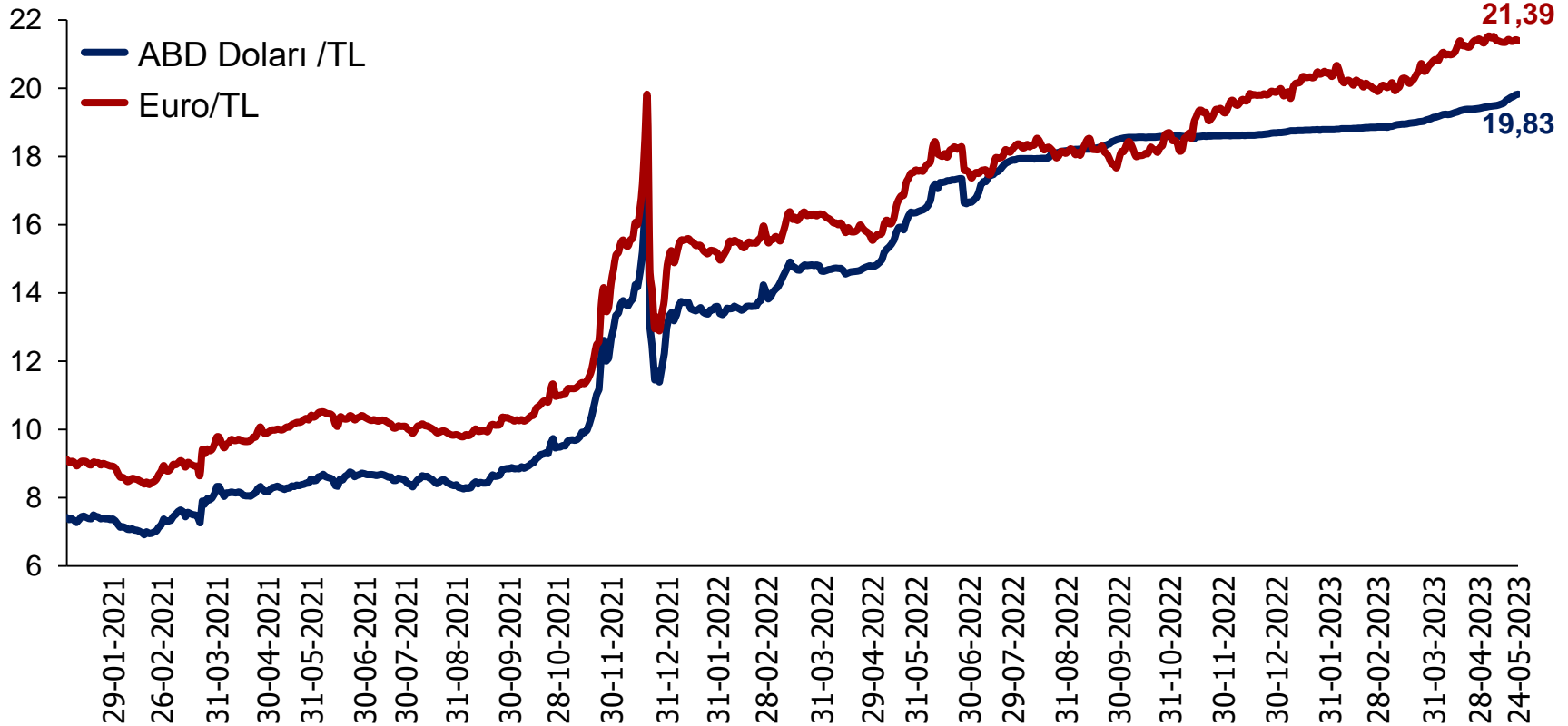

Kaynak: Reuters, TEPAV görselleştirmesi

* Tahvil ve benzeri yatırım enstrümanlarında borçlunun ödeyememe riskine karşı alacaklının hakkını garanti eden sigortadır.

Mayıs ayında döviz kurundaki aylık değişim ABD Doları/TL'de %2,3, Euro/TL'de ise %0,9'tür.

Döviz kurları (günlük) 1 Ocak 2021 – 24 Mayıs 2023

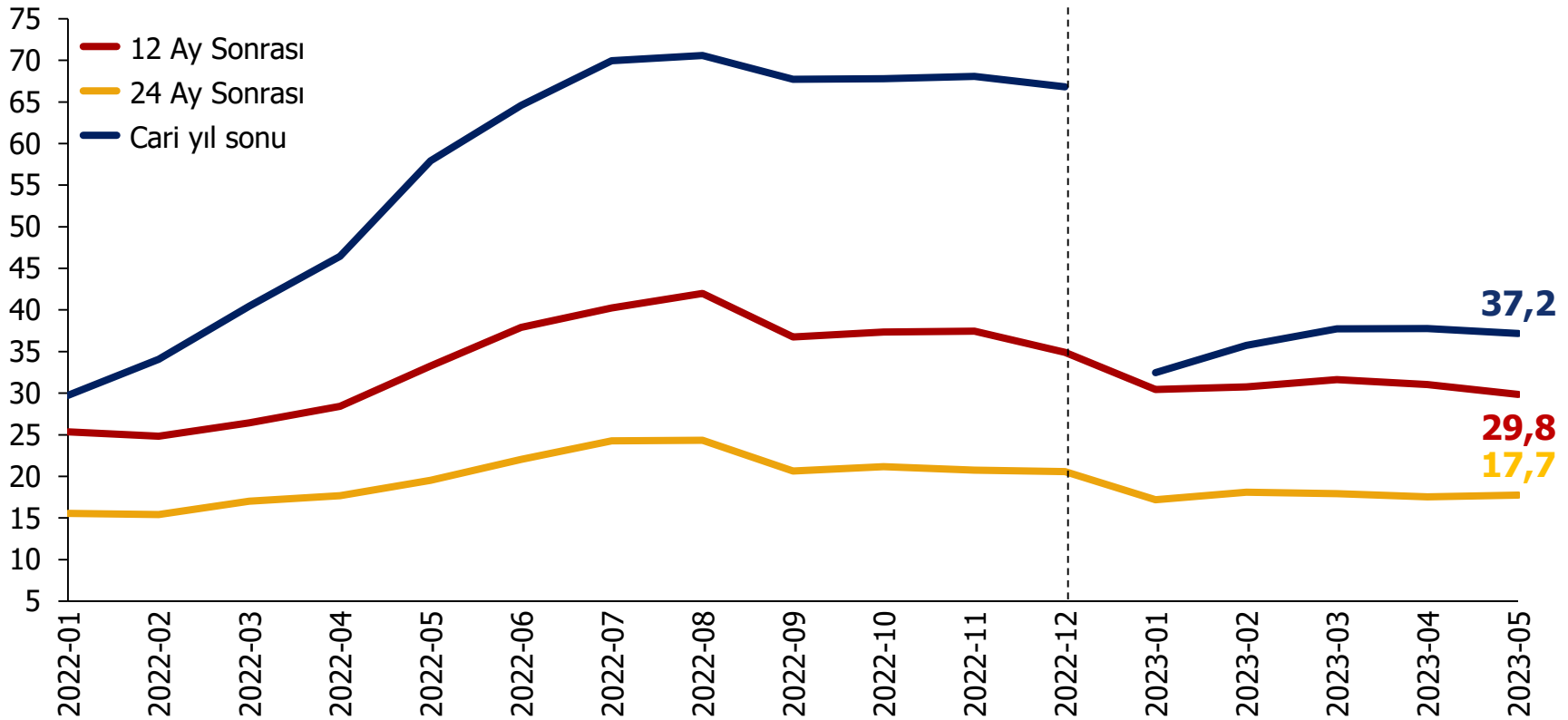
TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler*

- Enflasyon beklentileri
  - Cari yıl sonu yıllık TÜFE beklentisi
  - 12 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
  - 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
- Döviz kuru beklentileri
  - Cari ay sonu ABD dolar kuru beklentisi
  - Cari yıl sonu ABD dolar kuru beklentisi
  - 12 ay sonrasının ABD dolar kuru beklentisi
- Büyüme beklentileri
  - Cari yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi
  - Gelecek yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi

* TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, 18 Mayıs 2023 tarihinde yayımlanmıştır. İlgili tarihten sonraki gelişmeler beklentilere yansımamaktadır.

Mayıs ayında 2023 yılı sonuna ilişkin tüketici enflasyonu beklentisi 0,6 puan azalarak %37,2'ye gerilemiştir.
12 ay sonrası beklenti ise %29,8'dir.

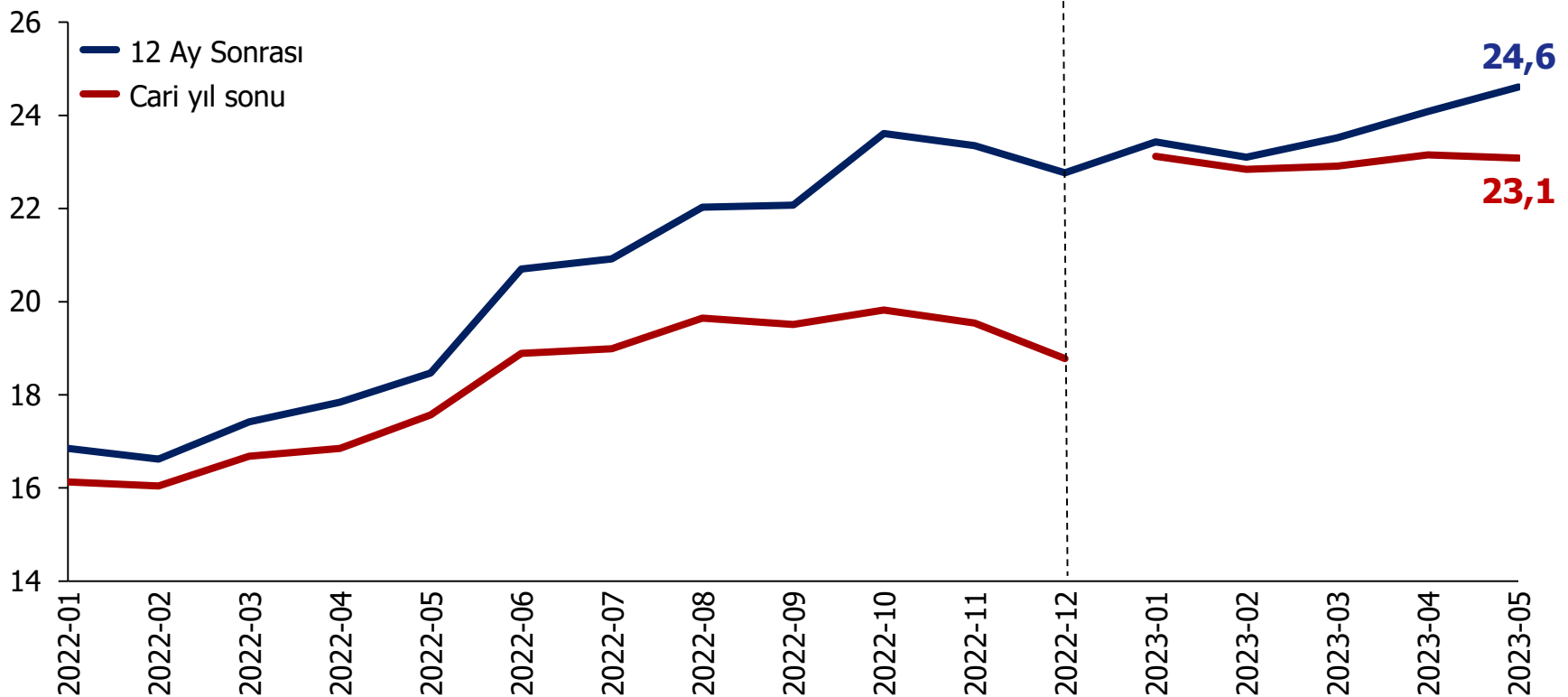
Yıllık TÜFE beklentileri (%) Ocak 2022 – Mayıs 2023

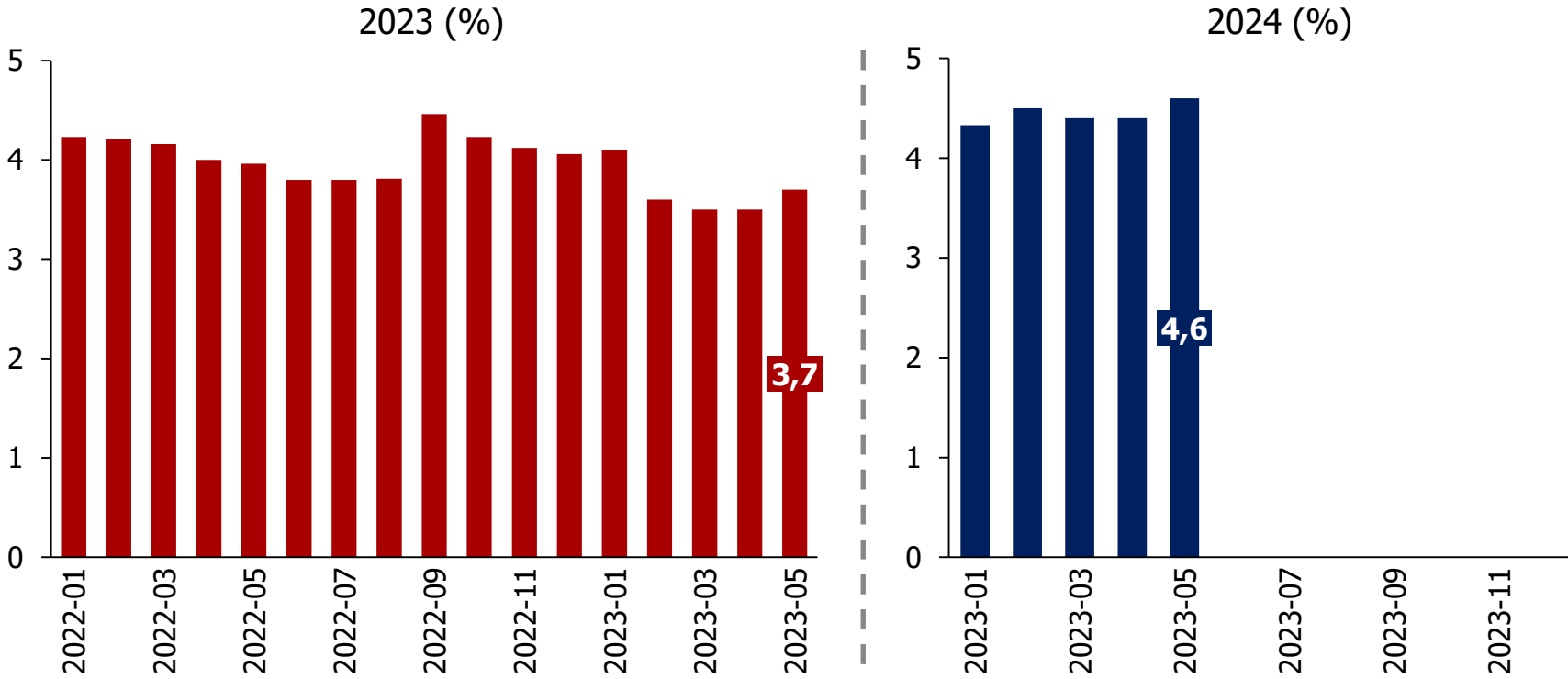
Anket katılımcıları döviz kurunun (ABD doları/TL) yıl sonunda 23,1 TL olmasını beklemektedir.

Döviz kuru beklentileri (ABD doları/TL) Ocak 2022 – Mayıs 2023

Mayıs ayında piyasa katılımcılarının 2023 yılı büyüme beklentisi %3,7'dir.
2024 yılı beklentisi ise %4,6'dır.

GSYİH Büyüme beklentileri (%) Ocak 2022 – Mayıs 2023

Genel Değerlendirme -1

- 2022 yılı dördüncü çeyrek büyüme oranı %3,5 oranında gerçekleşmiştir. İnşaat, finans ve hizmet sektörleri büyümeyi yukarı çekerken, tarım ve sanayi sektörleri daralmıştır. Harcamalar tarafında ise özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeye pozitif katkı verirken, net dış talep ve stok azalışı olumsuz etkilemiştir.
- 2023 yılının birinci çeyreğine ait göstergeler ekonomik aktivitede gözlenen toparlanmanın deprem döneminde duraksadığını, sonrasında ise telafi edildiğini göstermektedir. İkinci çeyreğe ait ilk göstergeler de üretimde toparlanmanın ve iç talepteki güçlü seyrin devamına işaret etmektedir.
- Dış ticaret hadleri tarihi dip seviyelerinden artışa geçmiştir ancak, ithalat miktar olarak güçlü seyrederken ihracat gerilemektedir. Turizm gelirlerindeki olumlu seyre rağmen, cari işlemler açığı yüksek düzeyini korumaktadır.
- Cari açığın finansmanında, Merkez Bankasına yatırılan yabancı para mevduatların da katkısıyla kredi ve mevduatlar en büyük kalemi oluşturmaktadır. Merkez Bankası rezervlerindeki gerileme ise hızlanmaktadır; yıl sonuna göre net rezervlerdeki düşüş 25 milyar doları aşmıştır.
- İşsizlik oranı çift haneli düzeyini korumakta, kadın ve genç işsizlik oranları yükselmektedir.

Genel Değerlendirme -2

- 2023 yılında, asgari ücret ve memur-emekli maaş artışlarının enflasyonun üzerinde belirlenmesi, belli tarihte sigorta girişi olanlar için emeklilik hakkında yaş sınırının kaldırılması (Emeklilikte Yaşa Takılanlar - EYT düzenlemesi), öğretmen, polis ve sağlık görevlileri gibi çeşitli kamu çalışanları için 3600 ek gösterge artışı sağlanması, başta elektrik ve doğal gaz olmak üzere devlet desteklerinin devam etmesi ve deprem harcamaları bütçede önemli finansman ihtiyacı yaratmıştır. Yılın ilk dört ayında yıl sonu bütçe açığı tahminin yaklaşık yüzde 60'ına ulaşmıştır.
- Kredi kullanımları hızlanmış, özellikle kredi kartı harcamaları yüksek seviyelere ulaşmıştır. Mevduatların yabancı para ve KKM kaynaklı artması mevduat dolarizasyonunu yukarı çekmiştir. Faiz oranları mevduat ve kredilerde yükselmektedir; ihtiyaç kredilerinde son 9 ayın en yüksek seviyesine çıkmıştır.
- Cumhurbaşkanlığı ve 28. dönem milletvekiliği seçim süreci finansal piyasalarda önemli dalgalanmalar yaratmıştır. Risklilik göstergesi, ilk tur sonrasında seçim sonucuna ilişkin beklentilerdeki değişime paralel olarak 150 baz puan yükselmiş, Türk lirasındaki değer kaybı hızlanmıştır.
- Enflasyon, lehteki baz etkisinin katkısıyla gerileme eğiliminde olup yılın ilk dört ayında birikimli olarak yüzde 15,2 seviyesine ulaşmıştır. Yıl sonuna ilişkin mevcut tahminler yüzde 37 ve üzerinde tüketici enflasyonuna işaret etmekle birlikte, seçim sonrası uygulanacak makroekonomik politikalara bağlı olarak kur ve faizlerin izleyeceği seyir enflasyon üzerinde de belirleyici olacaktır.

Depremde Hasar Yönetimi ve Öncelikli Destek Alanlarının Belirlenmesi*

- Sahada yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmelerin kapsamı
  - İl, ilçe ve görüşme sayısı
  - Sektör dağılımı
- Görüşme sonuçları ve ortak sorunlar
- Çözüm beklenen acil ve temel ihtiyaçlar
- Katılımcılar tarafından önerilen destek alanları

* TEPAV tarafından yayınlanan "Hasar Yönetimi ve Öncelikli Destek Alanlarının Belirlenmesi Projesi, Saha Notları 1" özetlenmektedir. Yayına erişim adresi:

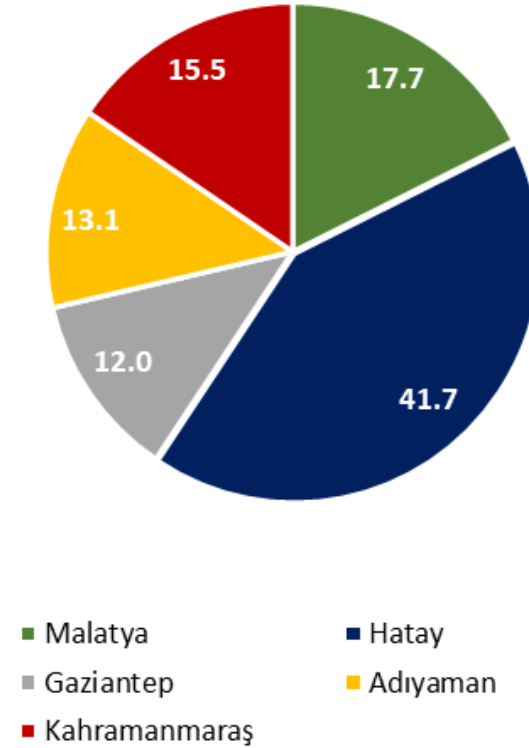
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/notlar/hasar_yonetimi_ve_öncelikli_destek_alanlarinin_belirlenmesi_projesi_birinci_saha_raporu.pdf

Deprem yıkımının en ağır hissedildiği beş il ve bağlı ilçelerinde faaliyet gösteren işletmelerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

21-15 Mart 2023 tarihleri arasında toplam 22 ilçede 283 işletme sahibi ile görüşülmüştür.

il	İlçe	Görüşme sayısı	TOPLAM
Adıyaman	Merkez	37	37
	Gaziantep	Nizip	20
Hatay	İslahiye	7	
	Nurdağı	1	
	Şehitkamil	6	
	Antakya	28	118
	İskenderun	44	
	Reyhanlı	19	
	Dörtyol	6	
	Erzin	5	
	Kırıkhan	4	
	Samandağ	3	
	Arsuz	6	
Malatya	Payas	3	
	Battalgazi	24	50
	Yeşilyurt	24	
Kahramanmaraş	Akçadağ	2	
	Onikişubat	20	44
	Dulkadiroğlu	4	
	Pazarcık	1	
	Elbistan	15	
TOPLAM	Afşin	4	
			283

İl dağılımı (%)

Görüşme yapılan işletmelerin %54'ü ticaret ve hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Görüşme yapılan işletmelerin sektörel dağılımı (sayı ve %)

İl / Sektör	Tarım ve Gıda	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Hizmet	Madencilik	TOPLAM
Malatya	6	5	9	20	9	1	50
Hatay	13	25	10	40	28	2	118
Gaziantep	5	13	4	7	4	1	34
Adıyaman	8	3	3	8	15	0	37
Kahramanmaraş	7	9	7	12	9	0	44
TOPLAM	39	55	33	87	65	4	283
% pay	14	19	12	31	23	1	

- Tarım sektöründe işletmeler %75'in üzerinde bir kapasite ile faaliyetlerini sürdürürken, ticaret ve hizmet sektörlerinde bu oranlar 1/3 – 1/4 aralığına gerilemektedir.
- En düşük kapasite oranları Adıyaman ve Hatay'daki işletmeler tarafından bildirilmiştir.
- Tarım sektöründe 1-1,5 ay içinde faaliyete başlama öngörülürken, bu süreler imalat ve hizmette 3-4 ayı bulmakta, ticaret ve inşaat da 6 ayı aşmaktadır.

Vefat, diğer illere göç veya düşük motivasyon nedeniyle %50'nin üzerinde iş gücü kaybı yaşanmıştır.

Görüşme yapılan işletmelerin iş gücü kayıpları (%)

İl / Sektör	Tarım ve Gıda	İmalat	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Hizmet	TOPLAM
Malatya	30	*	79	57	46	53
Hatay	73	78	*	56	*	69
Gaziantep	*	*	*	*	70	-
Adıyaman	53	47	55	*	24	45
Kahramanmaraş	45	55	39	52	42	47
TOPLAM	50	60	58	55	46	53

- İnşaat ve toptan-perakende ticaret sektörlerinde iş gücü kayıpları %60'a yaklaşmıştır. Bu sektörlerde en fazla kayıplar Hatay'da bildirilmiştir.
- Hizmet ve tarım sektörlerinde çalışan sayıları %50 civarı azalmıştır; en yüksek düşüşler tarım sektöründe Hatay'da, hizmet sektöründe ise Malatya'dadır.
- Tarım sektöründeki düşük kapasiteler daha çok iş gücü eksikliği ile gerekçelendirilmektedir. Tarım ürününü işleyen işletmele de zarar görmüştür. Hasat döneminin yaklaşması nedeniyle acil önlem alınması gereken bir konudur.

Görüşme sonuçları ve ortak sorunlar

- Bölgede en büyük ve öncelikli sorun barınma problemidir ve iş gücü kaybının da temel nedenini oluşturmaktadır.
- Altyapı sorunları devam etmektedir; özellikle tarım ve hayvancılık sektöründeki sıkıntılar kritik düzeye ulaşmıştır.
- Deprem nedeniyle işletmelerin stokları zarar görmüş ve yeni depo ihtiyaçları ortaya çıkmıştır.
- Tedarik zinciri kırılmış olup ürün temini zorlaşmıştır.
- İskenderun Limanının kapalı kalması ve karayollarının hasarlı olması önemli lojistik engeller oluşturmaktadır.
- Bölgede ödemeler durmuş olup alacak-verecek işlemleri kilitlenmiştir.
- Bölgedeki işletmelerin 2/3'ünün sigortası bulunmamaktadır. Kayıtlı mal varlıklarını sigorta yaptırmış firmalardan da deprem nedeniyle tazmin işlemlerinin tamamlandığı bilgisi edinilememiştir.

Çözüm beklenen acil ve temel ihtiyaçlar, önerilen destekler

- Firmaların faaliyetlerine geri dönebilmeleri için il ve ilçelerde normal hayatın başlaması gereklidir. Sağlıklı ve güvenli barınma koşulu öncelikle sağlanmalıdır.
- Altyapı sorunlarının çözülerek çarşı benzeri sosyal donatılarının kent planı dâhilinde yer alması, söz konusu planların yapılırken de muhakkak yöre halkının görüşlerinin alınması gerekmektedir.
- İlçeler bazında teşvik bölgesi tanımlamaları yapılmalı ve bölgeye özgü destek-teşvik programları belirlenmelidir.
- Vergiye yönelik muafiyet ve istisnalar, depremin mücbir sebep tanınarak borçların silinmesi kamu sektöründen beklenen temel destekleri oluşturmaktadır.
- İstihdamın sağlanmasına yönelik işvereni destekleyecek ve çalışanı bölgede tutacak adımlar kritik önemde görülmektedir.
- Küçük esnafı da kapsayan uygun koşullu finansman ihtiyacının acilen karşılanması gerekmektedir; KGF'ye erişim bir çözüm olarak öne çıkmaktadır.
- Bölge ve bölge dışındaki iktisadi faaliyetin tedarikinde yerel üreticiler gözetilmelidir.

Kaynak Önerileri - 1

- Büyüme, üretim ve satışlar
  - Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık 2022
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2022-49664>
  - TÜİK Sanayi Üretim Endeksi, Mart 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Mart-2023-49702>TÜİK
  - Perakende Satış Endeksleri, Mart 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Perakende-Satis-Endeksleri-Mart-2023-49609>
- Dış ticaret ve ödemeler dengesi
  - TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri, Mart 2023
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>
- İstihdam ve işsizlik
  - TÜİK İşgücü İstatistikleri, Mart 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mart-2023-49372>
  - TEPAV İstihdam İzleme Bülteni, Şubat 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/istihdam/tepav_istihdam_izleme_bulteni_subat_2023.pdf

Kaynak Önerileri - 2

- Sektörel güven endeksleri
  - TÜİK Ekonomik Güven Endeksi, Nisan 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Guven-Endeksi-Nisan-2023-49717&dil=1>
  - TEPAV Perakende Güven Endeksi, Nisan 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/tepe/tepav_perakende_guven_endeksi_2023_04.pdf
- Enflasyon
  - TCMB Nisan Ayı Fiyat Gelişmeleri
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/89b455e8-5b1f-4623-ad03-194365185fd3/afiyatnisan23.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-89b455e8-5b1f-4623-ad03-194365185fd3-ovBzUo5>
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş göstergeler
  - TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, Nisan 2023
https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/085d78c0-9809-4b33-a6b6-21e0a22a6405/PKA_Rapor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-085d78c0-9809-4b33-a6b6-21e0a22a6405-owJG9x3

Kaynak Önerileri - 3

- Dönemsel geniş içerikli raporlar

- Enflasyon Raporu 2023 - II (4 Mayıs 2023)

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2023/Enflasyon+Raporu+2023+-+II>

- Finansal İstikrar Raporu – Mayıs 2023, Sayı 36

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Finansal+Istikrar+Raporu/2023/Sayi+36>